

Riikka Suomi

Kansainvälinen taiteilijaresidenssitoiminta Suomessa 1995–2005

Työpapereita – Working Papers 44

Taiteen keskustoimikunta – Arts Council of Finland
Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäätiö – Finnish Artists' Studio Foundation

© Riikka Suomi, Taiteen keskustoimikunta ja Suomen Taiteilijaseuran
ateljeesäitiö

ISBN 952-5253-57-0
ISSN 0788-5318

Taiteen keskustoimikunta
Helsinki 2005

SISÄLLYS

Selvitystyön tausta ja tavoitteet.....	1
Aineisto, lähteet ja käsitteet.....	3
Taiteilijaresidenssit Suomessa.....	4
<i>Toiminnan lähtökohdat ja perustamissytyt.....</i>	<i>4</i>
<i>Residenssien määrä ja residenssitoiminnan kehittyminen.....</i>	<i>5</i>
<i>Organisaatio ja toiminnan pyörittäminen.....</i>	<i>10</i>
<i>Talous.....</i>	<i>12</i>
Taiteilijat residenssissä.....	16
<i>Taiteilijalle tarjotut resurssit.....</i>	<i>16</i>
<i>Valintaprosessi.....</i>	<i>17</i>
<i>Taiteilijalukumäärät ja työskentelyjakson pituus.....</i>	<i>19</i>
<i>Taiteilijoiden ennakko-odotukset ja todellisuus.....</i>	<i>21</i>
Residenssien vaikutukset ja seuraukset.....	23
<i>Ympäröivän taideyhteisön merkitys.....</i>	<i>23</i>
<i>Tuotokset.....</i>	<i>23</i>
<i>Hyöty ja vaikutus paikalliseen yhteisöön.....</i>	<i>26</i>
<i>Residenssien seurannaisvaikutukset.....</i>	<i>29</i>
Residenssitoiminnan kehittäminen.....	30
<i>Tulevaisuudennäkymiä ja kehittämistarpeita.....</i>	<i>30</i>
<i>Taiteilijavierastoinnin kehittämishjelman toteutuminen.....</i>	<i>33</i>
Yhteenveto.....	37
Lähteet.....	41

TAULUKOT

1.	Residenssien kulut 2004	12
2.	Residenssien rahoitus 2004.....	14
3.	Residenssissä yhtäaikaaisesti työskentelevien taiteilijoiden lukumäärä.....	20
4.	Residenssivierailun kesto.....	21
5.	Residenssien tuotokset 2003–2004.....	24

LIITETAULUKOT

1.	Residenssissä työskennelleiden taiteilijoiden lukumäärät 1995–2004 residensseittäin.....	44
----	---	----

ASETELMAT

1.	Taiteilijavierastointia harjoittavia tahoja Suomessa.....	8
----	---	---

KUVIOT

1.	Uusien residenssihankkeiden synty jaksoittain.....	6
2.	Residenssien hallintomuoto.....	10
3.	Residenssirahoitus 2004.....	13

LIITTEET

Liite 1	Kyselylomake (Suomen residenssien kysely).....	45
Liite 2	Vierasateljeet ja residenssit suomalaistaiteilijoille ulkomailla.....	50
Liite 3	Vuoden 1997 kehittämissuunnitelman yhteenveto.....	51

Selvitystyön tausta ja tavoitteet

*”Valokuvainstallaatioteokseni – ’Ei tapahdu mitään, oikeastaan’ – teema soveltuu myös residensseihin. Residenssi on itse asiassa alku jollekin, lähtökoh-
ta, josta jokin prosessi voi alkaa.”*

(Kuvataiteilija Catarina Ryöppy, residenssiseminaari Loviisa 2.9.2005.)

Taiteilijaresidenssikäsité otettiin käyttöön Suomessa 90-luvun puolivälissä taiteen kentän kansainvälistymisen ja verkostoitumisen myötä. Toiminta ja residenssien kirjo on kasvanut nopeasti ja residensseistä on tullut tärkeä osa taiteilijoiden kansainvälistä liikkuvuutta sekä taiteellista työskentelyä.

Tämän selvitysraportin tarkoituksena on kartoittaa ja arvioida kansainvälisen residenssi-toiminnan kehitystä ja nykytilaa Suomessa erityisesti residenssien ylläpitäjien näkökulmas-
ta. Selvitys kohdistuu Suomessa toimiviin taiteilijaresidenssiohjelmiin ja vierasateljeisiin¹, ja se pyrkii jäsentämään tietoa residenssien toiminnan muodoista, tavoitteista, rahoituksesta, organisaatiosta ja tuotoksista sekä mahdollisista kehittämistarpeista. Ajallisesti selvitys painottuu vuosiin 1995–2005. Tavoitteena on myös hahmottaa, minkälainen yhteys resi-
denssiohjelmilla on paikallisyhteisöön ja minkälaisia seurannaisvaikutuksia toiminnalla on mahdollisesti ollut.

Selvityksen yhtenä lähtökohdانا on ollut myös residenssitoiminnan nykytilanteen arviointi suhteessa Taiteen keskustoimikunnan vuonna 1997 laatimaan Artist in Residence -
kehittämishjelmaan² ja siinä asetettuihin tavoitteisiin. Vuoden 1997 kehittämishjelman lähtökohdانا oli edistää sekä suomalaisten taiteilijoiden työskentelyä ulkomailla että ulko-
maisten taiteilijoiden työskentelyä Suomessa, ja se pyrki luomaan vasta alkuvaiheessa ol-
leelle, hajanaiselle taiteilijavierastoinnalle kokonaisvaltaista perustaa. Toimenpide-
ehdotuksiin kuului mm. suomalaisten pilottihankkeiden tukeminen, osallistuminen kan-
sainvälisiin residenssiohjelmiin, sekä rahoitusmuotojen, kansainvälisen verkottumisen ja
tiedotuksen kehittäminen (liite 3).

---

¹ Selvitys sivuaa myös lyhyesti residenssitoiminnan muita muotoja kuten suomalaisia vierasateljeita ulkomail-
la, taiteilijavaihto-ohjelmia jne.

² Kauhanen ja Malkavaara, 1997.

Selvitys on toteutettu yhteistyössä Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäitiön ja Taiteen keskustoimikunnan kanssa. Tutkijana on ollut suunnittelija Riikka Suomi ateljeesäitiöstä. Raportin laadinnan eri vaiheissa selvitystyöstä on keskusteltu Taiteen keskustoimikunnan erikoistutkija Sari Karttusen ja pääsihteerin Jarmo Malkavaaran kanssa. Selvityksen tekoon ovat osaltaan osallistuneet myös residenssit ja niiden toiminnasta vastaavat henkilöt kyselylomakkeeseen vastaten. Ateljeesäitiön ja Taiteen keskustoimikunnan muokkaama kyselylomake viimeisteltiin yhdessä residenssien kanssa vuosittaisessa residenssitapaamisessa Tapiolan vierasateljeessa 30.11.2004.

Sisällöllisesti selvitys kytkeytyy osaksi muita viimeaikaisia taiteilijoiden kansainvälistä liikkuvuutta ja residenssitoimintaa eri näkökulmista arvioivia selvityshankkeita. Ateljeesäitiö selvitti vuonna 2004 residenssitoimintaa taiteilijanäkökulmasta, erityisesti Pèpinières-ohjelman residenssien vaikutusta nuorten taiteilijoiden kansainväliseen liikkuvuuteen ja uraan³. Lisäksi ateljeesäitiö teki kyselyn Tapiolan vaihto-ohjelmassa työskennelleille taiteilijoille residenssikokemuksista ja seurannaisvaikutuksista⁴. Loviisan vierasateljeen kymmenvuotistoiminnasta valmistui tutkimus 2005⁵. Myös Taiteen keskustoimikunnassa valmistui selvitys taidetoimikuntalaitoksen kansainvälisistä avustuksista (residenssi- ja matkaavustukset)⁶; selvitys tarkasteli taiteilijapolitiikan kansainvälistymistä ja kansainväliseen toimintaan kohdistettujen määrärahojen kehitystä 90-luvun alusta lähtien. Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä on meneillään myös tutkimus nuorten taiteilijoiden kansainvälistymisestä⁷.

Selvityksen alustavat tulokset esiteltiin Loviisassa 1.-2. syyskuuta järjestetyssä residenssi-seminaarissa. Lisäksi selvityksestä on julkaistu artikkeli Taiteen keskustoimikunnan *Arsis*-lehdessä⁸. Lehden englanninkielinen teemanumero käsitteli taiteilijaliikkuvuutta ja residenssitoimintaa.

---

³ Ks. L'enquête d'artistes 2004/Riikka Suomi; Suomi 2004, Suomi 2005b.

⁴ Suomi 2005a

⁵ Jäppinen 2005.

⁶ Karttunen 2005a.

⁷ Karttunen 2005b.

⁸ *Arsis* 3/2005.

Aineisto, lähteet ja käsitteet

Selvityksen keskeinen aineisto on peräisin kyselystä, joka lähetettiin 9.12.2004 noin 40 residenssille ja vierasateljeelle Suomessa. Kyselylomake on liitteenä 1. Kysely keräsi sekä lukuja - määrällisiä tietoja residenssien toiminnasta - että residenssitoimijoiden mielipiteitä toiminnan eri näkökulmista, erityisesti residenssin ja paikallisen yhteisön suhteesta sekä toiminnan kehittämistarpeista. Ajallisesti kysely oli rajattu vuosiin 1995–2004. Tutkimusjoukko oli koottu ateljeesäitiön residenssirekisteristä. Apuna käytettiin myös opetusministeriön Harava-tietojärjestelmää residenssiavustusten saajien kartoittamiseksi⁹. Residenssien joukossa oli sekä pitempään toimineita, vasta perustettuja että toiminnan jo lopettaneita tai suunnitteluasteelle jääneitä residenssejä. Vastausprosentti oli tyydyttävä, noin puolet (55 %) palautti kyselyn täytettynä. Lisäksi saatiin muutamia vain osin täytettyjä vastauksia toimintaa aloittelevilta residenssihankkeilta. Työn edetessä on oltu sähköpostitse ja puhelimitse yhteydessä moniin residenssihankkeisiin. Tässä selvitysraportissa käytetyt suorat lainaukset ovat residensseiltä saaduista vastauksista. Lisäksi muuna lähdeaineistona on käytetty aiheeseen liittyviä tutkimuksia, artikkeleita ja muita ateljeesäitiön arkistoon koottuja tietoja.

Tässä selvityksessä on käytetty seuraavia käsitteitä: artist in residence, taiteilijaresidenssi, vierasateljee, residenssitoiminta ja taiteilijavierastoiminta. ”*Artist in residence -toiminnalle ei ole vakiintunut yhtä suomenkielistä käsitettä. Yleistäen käsitteillä tarkoitetaan taiteilijan pitkäkhön ajanjakson (vähintään parin kuukauden) ammattimaista työskentelyä vieraassa asuin-, työ- ja kulttuuriympäristössä, yleensä ulkomailla*”¹⁰. Tässä julkaisussa ’residenssi’-termiä on käytetty useassa eri yhteydessä ja se voi tekstissä viitata ohjelmaan, organisaatioon, paikkaan tai vierailujaksoon¹¹.

---

⁹ Haravaan on koottu tiedot valtionavustusten hakemuksista ja myönnoistä.

¹⁰ Taide on mahdollisuuksia 2002, 57.

¹¹ Raportissa ei ole tehty organisaatiotyypiluokitusta tai -jakoa esim. vierasateljee keskusten ja residenssi ohjelmien / -keskusten välille, koska kyselyyn vastanneet tahot eivät kaikki itse käyttäneet johdonmukaisesti tätä luokitusta tai rajausta.

Taiteilijaresidenssit Suomessa

Toiminnan lähtökohdat ja perustamissyöt

Residenssien toiminnan lähtökohdat ja motiivit ovat moninaisia ja ohjelmat profiililtaan erilaisia. Osa residensseistä tarjoaa taiteilijalle mahdollisuuden keskittyä omaan työskentelyyn, osa taas luo mahdollisuuksia yhteisöllisiin tai kaupunkitilaan levittäytyviin projekteihin tai tuotettuihin näyttelyihin, esityksiin ym.

Taiteen keskustoimikunta painottaa avustuksia myöntäessään residenssiohjelman sisällöllistä kiinnostavuutta, työskentelyn kestoa, taiteilijavaihdon ja vastavuoroisuuden mukanaoloa sekä yhteyksiä paikalliseen taide- ja muuhun yhteisöön¹².

Kyselyaineiston perusteella residenssien toiminnan lähtökohtana Suomessa onkin monesti ollut paikallisen taide-elämän kehittäminen ja stimuloiminen kutsumalla ulkomaisia taiteilijoita paikkakunnalle. Residenssit voivat tuoda kansainvälisiä vaikutteita ja näkökulmia paikkakunnalle ja sen taidetarjontaan. Esimerkiksi Raumarsin yhtenä tavoitteena oli:

”edistää Satakunnan alueen kulttuuritarjontaa tuottamalla kaikille avoimia, kiinnostavia ja korkeatasoisia taideprojekteja. Ympäristö- ja yhteisötaideprojektien kautta taide siirtyy lähemmäksi kaupunkilaisia”.

(Aarnio / Raumarsin kyselyvastaus.)

Toinen merkittävä vaikutin on ollut (suomalais)taiteilijoiden kansainvälisten yhteyksien ja liikkuvuuden kehittäminen, taiteilijoiden aseman edistäminen. Tavoitteena on ollut luoda yhteyksiä ja vuorovaikutusta paikallisten ja ulkomaisten taiteilijoiden välille, tai yhteyksiä ulkomaisiin residenssiohjelmiin ja verkostoihin:

”Tavoiteltiin työskentelymahdollisuuksien avaamista suomalaisille taiteilijoille ulkomaisissa taiteilijakeskuksissa ja niiden residenssiohjelmissa. Tavoitteen vastapoolina oli vastaavien mahdollisuuksien tarjoaminen ulkomaisille taiteilijoille Suomessa.”

(Suomi / Tapiolan vierasateljeen kyselyvastaus).

---

¹² Taiteen keskustoimikunnan residenssiavustusten hakemuslomake, www.taiteenkeskustoimikunta.fi, haettu 17.10.2005.

Joskus taas lähtökohtana on yksinkertaisesti ollut kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus, jolle on haettu käyttöä. Myös tietty ympäristö, kuten Espoossa kaupunkirakenne, voi olla lähtökohtana residensseissä, joihin liittyy työskentely tila-, aika- tai paikkakeskeisesti:

”usean aluekeskittymän kaupunki ilman urbaania keskustaa – jota halutaan hyödyntää ympäristötaiteen alueella ja samalla tarjota työtilaisuus nuorelle ulkomaiselle taiteilijalle.”

(Talamaa / Espoon taidemuseon kyselyvastaus.)

Toiminta on voinut lähteä liikkeelle myös yhteistyöstä ystävyyskunnan kanssa tai kulttuuriyhteistyösopimuksesta. Joissain tapauksissa taustalla on myös ollut tavoite kehittää kulttuurivaihtoa sekä muiden kulttuurien ja tapojen ymmärtämistä. Lisäksi paikkakunnan imago on ollut joskus vaikutteena; taiteilijoiden katsotaan tuovan lisäarvoa paikkakunnalle tai tiedon paikkakunnasta leviävän taiteilijoiden kautta.

Residenssien määrä ja residenssitoiminnan kehittyminen

Suomessa ulkomaisille taiteilijoille suunnattu kansainvälinen residenssitoiminta alkoi 1981, kun Pohjoismainen taidekeskus (nykyisin NIFCA, Pohjoismainen nykytaiteen instituutti) aloitti vierasateljeetoiminnan Suomenlinnassa. Pienimuotoisesti toiminta lähti käyntiin myös mm. Nelimarkka-museossa, joka aloitti vierasateljeehjelman 1986.

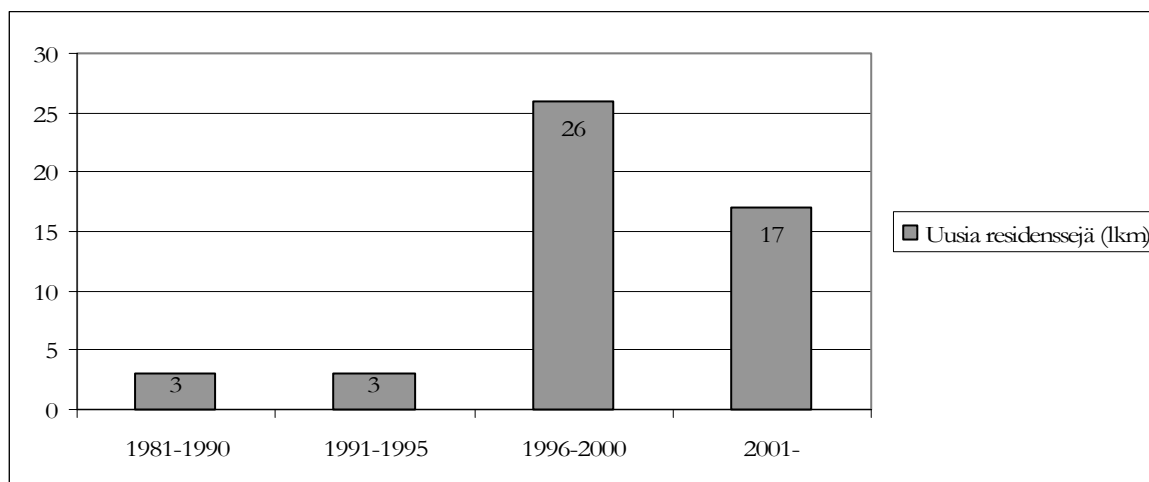
1990-luvun puolivälissä Suomen Taiteilijaseura ja Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäatiö toteuttivat rekisterin ulkomaisista, suomalaisille taiteilijoille avoimista vierasateljeista maailmalla (1995–97). Merkittävä sysäys residenssitoiminnan kehittymiselle oli Uudenmaan taidetoimikunnan aloitteesta, sen ja Taiteen keskustoimikunnan Ateneumissa 1995 järjestämä kansainvälistä taiteilijavaihtoa käsittelevä seminaaripäivä. Uudenmaan taidetoimikunnassa samana vuonna aloittaneen läänintaiteilija Irmeli Kokon tehtäviin kuului residenssitoiminnan kehittäminen.

Vuonna 1995 Suomi liittyi eurooppalaiseen nuorten taiteilijoiden Pépinières-residenssiohjelmaan ja ohjelman puitteissa Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen laitos, Jyväskylän grafiikkakeskus ja Otso-galleria Espoossa tarjosivat residenssin nuorelle taiteilijavie-

raalle (1996)¹³. Myös Loviisassa alkoi vierasateljeeohjelma samoihin aikoihin paikallisten taiteilijoiden aloitteesta (1995).

Residenssitoiminnan kasvu on selkeästi sidoksissa Taiteen keskustoimikunnan residenssi- jaoston perustamiseen 1996. Jaosto laati alan kehittämissuunnitelman 1997¹⁴, samoin residenssiavustukset perustettiin vuonna 1997. Taiteen keskustoimikunta on siitä lähtien jakanut avustuksia suomalaisten residenssien perustamiseen ja ylläpitämiseen sekä residensseissä vierailamiseen ulkomailla¹⁵.

KUVIO 1: Uusien residenssihankkeiden synty jaksoittain

Kuten kuvio 1 osoittaa, jaoston perustamisen myötä aikavälillä 1996–2000 aloitti 26 residenssihanketta toimintansa, ja vuosituhaten vaihteen jälkeen on uusia hankkeita syntynyt lisää melkein parisenkymmentä.

¹³ Pépinières européennes pour jeunes artistes -residenssi-ohjelma (PEJA) järjestetään nykyään joka kolmas vuosi ja se tarjoaa nuorille taiteilijoille työskentelymahdollisuuksia taidelaitoksissa tai residenssi-ohjelmissa 26 maassa eri puolilla Eurooppaa sekä Quebecissä Kanadassa. Ohjelman residensseille on ominaista projektin tuottaminen ja sen esitys/julkaisu. Ohjelmassa taiteilijavieraiden kustannuksista vastaavat Suomessa ko. kaupungit, residenssit ja Taiteen keskustoimikunta. Taiteen keskustoimikunta myöntää kaupunkien kautta Suomeen saapuvalla taiteilijalle stipendin, kaupungit tarjoavat taiteilijalle majoituksen sekä vastaavat yhdessä residenssiorganisaation kanssa projektin tuotantokuluista. Pépinières-ohjelma on saanut tukea mm. EU:n Kulttuuri 2000 -ohjelmasta. Opetusministeriö päätti Suomen osallistumisesta ohjelmaan 1995 ja asetti aloitusvaiheessa Taiteen keskustoimikunnan vastuuseen koordinaatiosta. Taiteen keskustoimikunta on sittemmin osoittanut ohjelman käytännön koordinaattori- ja hallinnolliset tehtävät Suomen Taiteilijaseuran ateljeesätiölle. Vuodesta 2003 lähtien Suomi on toiminut yhtenä ohjelman allekirjoittajamaana.

¹⁴ Kauhanen ja Malkavaara, 1997.

¹⁵ Karttunen 2005a, 11 ja 30.

Residenssien kirjo on hyvin laaja, joten ilman tarkkaa ryhmittelyä tai määritelmärajauksia (esim. vierailujakson keston tai jatkuvuuden suhteen) on itse asiassa vaikea sanoa tarkkaa lukumäärää. Asetelmaan 1 on merkitty perustamisjärjestyksessä ne 45 taiteilijavierastointia Suomessa harjoittavaa tahoja, jotka on tämän kartoituksen yhteydessä koottu ateljeesäitiön rekisteriin. Moni asetelmassa mainituista uusista hankkeista on vasta aloittamassa toimintaansa. Lisäksi toiminnan aktiivisuus vaihtelee residenssistä toiseen. PEJA-ohjelmaan kuuluvat residenssit toteutuvat vain joka kolmas vuosi. Muutama residenssihanke on jäänyt suunnitteluasteelle ja nelisen residenssiä on lopettanut toimintansa, kuten Savonrannan Repo ja Kotkan vierasateljee. Lopettamissyöt ovat useimmiten liittyneet rahoitukseen¹⁶. Tällä hetkellä aktiivisesti toimivia residenssejä voi eri puolilla maata sanoa olevan yhteensä noin kolmisenkymmentä, joista noin puolet eli 13 kpl on ympärivuotisia. Suomalaisateljeet ja residenssit ulkomailla on merkitty erikseen liitteeseen 2.

---

¹⁶ Kuvataiteilija Sami van Ingen puhelu 24.8.2005.; kuvataidesihteri Marianna Siltala sähköposti 14.12.2004, toimintapäällikkö Arja Holmberg puhelu 25.8.2005.

ASETELMA 1. Taiteilijavierastointia harjoittavia tahoja Suomessa¹

	Residenssi	Paikkakunta	Ylläpitäjä	Toimintavuodet
1	NIFCA/Palmstiernan ateljeetalo	Helsinki ym.	NIFCA, Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen laitos	1981-
2	Nelimarkka-Residenssi	Alajärvi	Alajärven kaupunki/Nelimarkka-museo, Etelä-Pohjanmaan aluetaidemuseo	1985-
3	Santun talo	Keuruu	Keuruun Museosäätiö	1985-
4	Taidekeskus Salmela	Mäntyharju	Taidekeskus Salmela	1993-
5	Loviisan vierasateljee	Loviisa	Loviisan kaupunki	1995-
6	Teatterikorkeakoulu – Tanssitaiteen laitos (PEJA)	Helsinki	TeaK ja Helsingin kaupunki	1995-
7	AiR Nykarleby	Uusikaarlepyy	Svenska Konstskolans i Nykarleby Väner r.f.	1996-
8	Jyväskylän Grafiikkakeskus (PEJA)	Jyväskylä	JKL:n kaupunki / JKL:n taidemuseo – grafiikkakeskus	1996-
9	Otso galleria, Espoon taidemuseo (PEJA)	Espoo	Espoon kaupunki / Otso galleria, Espoon taidemuseo	1996-2004
10	Kirjailijaresidenssi Villa Kivi	Helsinki	Suomen Kirjailijaliitto	1997-
11	Unesco-Aschberg residenssi	Helsinki	Kiinteistö Oy Kaapelitalo ym.	1997-
12	Raumars	Rauma	Raumars ry	1997-
13	Tapiolan vierasateljee	Espoo	Suomen Taiteilijaseura ateljeesäätiö	1997-
14	Itämerikeskuksen residenssi	Tuusula	Itämerikeskussäätiö	1997-
15	Ateljé Stundars	Mustasaari	KulturÖsterbotten / SÖF	1998-
16	Ateljeetalo Tuulensuu	Viitasaari	Tuulensuun säätiö	1998-
17	Porvoo Paperart Studio, Artist in Residence	Porvoo	Porvoon Paperitaidepaja ry (aiemmin Suomen Paperitaiteen keskus ry)	1998-
18	Viippola - Tornion taiteilijaresidenssi	Tornio	Tornion kulttuuritoimi	1998-
19	HIAP	Helsinki	Helsingin kansainvälisen taiteilijaohjelman tuki - HIAP ry	1998-
20	Toriateljee	Tampere	Tampereen kulttuuritoimi	1998-
21	Ålands skärgårds gästateljé	Kökar, Åland	Kökarkultur rf	1998-
22	Kolin Ryyänen	Koli, Lieksa	Kolin kulttuuriseura	1999-
23	Pro Artibus Artist in Residence	Tammisaari	Stiftelsen Pro Artibus	1999-
24	Voipaalan taidekeskus	Valkeakoski	Valkeakosken kaupunki/Voipaalan taide- ja lastenkulttuurikeskus	1999-
25	Koppelon taiteilijaresidenssi	Koppelo, Inari	Koppelon kyläyhdistys ry, Inarin kunta, Lapin taidetoimikunta	2000-
26	Sotka taiteilijaresidenssi	Kankaanpää	Satakunnan AMKK / Kuvataide Kankaanpää	2000-
27	Eläintarhan huvila, Linnunlaulun residenssi	Helsinki	Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus	2000-
28	Huopakeskus – Taiteilijaresidenssi Vinkkeli	Petäjävesi	JKL:n ammattiopisto, Käsi- ja taideteollisuusoppilaitos	2000-
29	Kemijärven taiteilijaresidenssi	Kemijärvi	Kemijärven kuvanveisto- ja kulttuurisäätiö	2002-
30	Galleria Gjutarsin vierasateljee	Vantaa	Vantaan taiteilijaseura r.y.	2002-
31	Oriveden opiston taiteilijaresidenssi	Orivesi	Kansanvalistusseuran säätiö KVS instituutti Oriveden opisto	2002-
32	Mansikkanokan residenssi	Kemi	Kulttuurivoimala - Culture Power Station ry	2004-
33	PERiODI residenssi	Nauvo	Valokuvakeskus Peri ry	2004-
34	Saksala ArtRadius residenssi	Haukivuori	Taidekeskus Saksala ArtRadius	2004-
35	Majalan taiteilijatalo	Salo	Salon kaupunki/taidemuseo	2004-
36	Faces-festivaalin taiteilijavieras / Virtual Art Gallery project	Karjaa	Kulttuuriyhdistys Etnokult ry	2004
37	Platform residens	Vaasa	Platform rf	2004
38	Sumu - mediataiteen residenssi	Turku	Arte ry / Galleria Titanik	2005-
39	Pori A-i-R	Pori	Vis. kulttuurin Porin erillinen laitos, TaiK	2005-

	Residenssi	Paikkakunta	Ylläpitäjä	Toimintavuodet
40	Portait residenssi	Pori	Porin taiteilijaseura	2005-
41	Pyhäjärvi taiteilijaresidenssi	Pyhäjärvi	Pyhäsalmen Tanssi ry	2005-
42	Japanitalon taiteilijaresidenssi	Ranua	Ranuan Iwasakiystävät ry	2005-
43	Miekkaniemi jazz/blues residenssi	Viitasaari	Miekkaniemi bed and breakfast	2005-
44	Kulttuurikauppila Ii, vierasateljeeprojekti	Ii	Kulttuurikauppila Ii, Iin kunta	2006-
45	Eckerö Post- och tullhus	Eckerö	Ålands landskapsregering / kulturdelegationen, Eckerö Post- och tullhus	2006-
Toiminta lopetettu				
	Residenssi	Paikkakunta	Ylläpitäjä	Toimintavuodet
1	Kotka Studio	Kotka	Kotkan kaupunki / kulttuuritoimi	1997-2005
2	Savonrannan Repo	Savonranta	Savonrannan Repo ry	1998-2004
3	Hämeenlinnan paperihuone	Hämeenlinna	Paperihuone ry	1999-2000
4	Kiasman projektityöhuone	Helsinki	Nykytaiteen museo Kiasma	1998-2000/2001
¹ Taulukkoon ei ole merkitty sellaisia hankkeita, jotka ovat jääneet vain suunnitteluasteelle. Myöskään taideyliopistojen vierashuoneita vieraileville opettajille/taiteilijoille ei ole huomioitu.				

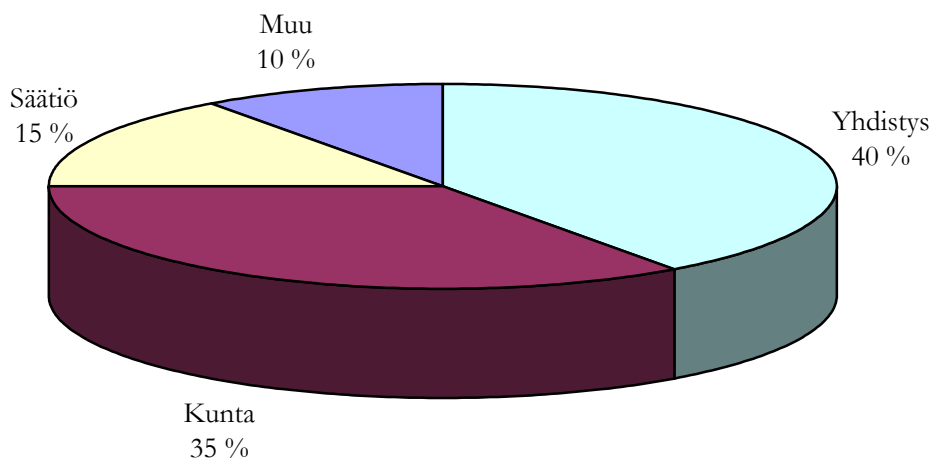
Suomalaisista residensseistä 13 on kansainvälisen Res Artis -residenssiverkoston jäseniä¹⁷. Osa residensseistä on ollut aktiivisesti myös mukana löyhässä, vuonna 2000 perustetussa Itämeren residenssiverkostossa Baltic Sea Residency Network ja saariston pienten residenssien (MiniAiR) tapaamisissa. Suomalaisruotsalaisilla alueilla toimivat vierasateljeet ovat toimineet myös verkostoituneesti tapaamisten ja keskustelujen muodossa. Muutama suomalaisista residensseistä on tehnyt lisäksi myös yhteistyötä keskenään, kuten Koppelon residenssi ja NIFCA yhdessä.

¹⁷ Vuonna 1993 perustettuun verkostoon, Res Artis – Worldwide Network of Artist Residencies, kuuluu nykyään noin 200 residenssiohjelmaa tai -keskusta ympäri maailmaa. Verkosto järjestää vuosittain teemallisen yleiskokouksen sekä esittelee internet-sivuillaan jäsenensä eli toimii taiteilijoille suunnattuna residenssilähteenä. Verkoston yleiskokous järjestettiin vuonna 2002 Helsingissä; paikallisina järjestäjinä toimivat Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäätiö, HIAP ja NIFCA yhteistyössä Taiteen keskustoimikunnan kanssa. Viime vuonna verkosto on saanut paljon uusia jäseniä Aasiasta ja Australiasta (verkoston yleiskokous järjestettiin Australiassa 2004) ja tavoitteena on saada laajemmin mukaan myös residenssejä Etelä-Amerikasta ja Afrikasta. Vuonna 2006 Res Artis tukee Dakar biennaalia Senegalissa tarjoamalla afrikkalaisille taiteilijoille residenssistipendejä biennaalin yhtenä palkintona. Res Artisin presidentti Clayton Campbellin puheenvuoro yleiskokouksessa 1.10.2005.

Organisaatio ja toiminnan pyörittäminen

Suomalaisista residensseistä osa on ohjelmia, jotka toimivat lähellä vakiintuneita taidelaitoksia tai kaupungin kulttuuritoimea, osa on varta vasten perustettuja erillisiä yhdistyksiä tai vastaavia organisaatioita kuten säätiöitä¹⁸. Hallinnoltaan yhdistyksiä oli karkeasti noin 40 %, kaupungin/kunnan alaisia 35 % ja säätiömuotoisia 15 %. NIFCA on Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen yhteispohjoismainen julkinen laitos¹⁹. Haukivuorella 2004 aloittanut Saksala ArtRadius taas on yksityinen yritys, joka pyrkii yhdistämään toimintaansa non-profit lähtökohdan²⁰.

KUVIO 2: Residenssien hallintomuoto

¹⁸ Ateljeesäätiön asiamies Esko Vesikansa kommentoi Kemijärven residenssihankkeen perustamisen yhteydessä eri hallintomuotoja seuraavasti: ”Aktiivisten ihmisten perustama yhdistys tarjoaa hyvän pohjan residenssitoiminnan vireydelle, yhdistyksessä kun yleensä käytännön toimintaan kietoutuvat mukaan niin hallituksessa mukana olevat päättäjät kuin yhdistyksen mahdolliset toimihenkilötkin. Yhdistyksen toiminta on nopea aloittaa, ja sen toiminta pystyy joustavasti muuttamaan tilanteiden mukaan. Lisäksi yhdistys tarjoaa hyvän tavan koota eri tavalla hankkeesta kiinnostuneet toimimaan yhdessä (taiteilija ja heidän organisaationensa, taiteen harrastajat, kunnalliset toimijat, mahdollisesti taloudelliset tukijat jne.). Toisaalta yhdistykset ovat riskialttiita, niiden toiminta jatkuu niin kauan kuin aktiivisilla toimijoilla riittää innostusta ja energiaa. Yhdistystä kiinteämmän toimintapohjan residenssille voisi tarjota säätiömuoto, mikäli sellaisen perustamiseen saadaan tarvittavat edellytykset. Säätiön perustamiseen tarvittava peruspääoma tuo toimintaan tiettyä vakautta, mutta samalla säätiö voi toiminnaltaan olla yhtä joustava kuin yhdistyskin. Esko Vesikansa muistio 20.1.2003.

¹⁹ NIFCA on organisaationa rakennemuutoksen edessä vuoden 2007 alusta, vierasateljeeohjelman on kuitenkin tarkoitus jatkua. Kaurinkoski / NIFCA:n kyselyvastaus.

²⁰ Taiteilija Marja de Jong puhelu 17.11.2005.

Kyselyn mukaan käytännön toimintaa residensseissä hoitivat organisaatiosta riippuen museoiden henkilöstö muun työnsä ohessa, kaupunkien kulttuurisihteerit, vierasateljeeoordinaattorit, tuottajat tai paikalliset taiteilijat. Suurin osa residensseistä pyöri osa-aikaisen työntekijän toimesta – noin 70 %. Päätoimisesti palkattuja oli harvassa (kaksi kpl). Lisäksi vapaaehtoistyöllä oli residensseissä huomattava – ellei korvaamaton – merkitys. Ilman palkattua työntekijää toimivia residenssejä oli kyselyyn vastanneista joka viides. Noin puolet residensseistä käytti vapaaehtoisena tehtyä talkootyötä. Vapaaehtoistyö kohdistui erityisesti avustavaan käytännön työhön, mutta muutama residenssi mainitsi palkattomaksi myös päätöksenteon tai asiantuntija-avun esimerkiksi residenssin hallituksen kokousten osalta. Inarin Koppelon taiteilijaresidenssissä vapaaehtoistyön määrä oli erityisen merkittävä, osin siihen vaikuttivat myös paikalliset olosuhteet:

”Koko työ pääsääntöisesti vapaaehtoista; 24 tuntia/vrk puhelinpäivystys. Apua materiaalien, kuvauspaikkojen, teknisten välineiden yms. hankinnassa. Kurssit, työpaja, näyttely yms. järjestelyt. Kuljetukset päivittäisasioille kauppoihin, pankkiin, postiin jne. (ei yleisiä busseja, kesällä helpotus – residenssillä on pyörä). Taiteilijataapaamiset, kulttuuritapahtumat. Yksinkertaisesti: residenssi ei pyörisi ilman vapaaehtoistyötä näillä selkosilla!”

(Törmä / Koppelon taiteilijaresidenssin kyselyvastaus.)

Kyselyyn vastanneet residenssit eivät olleet käyttäneet työllistämistuella palkattuja. Yhdessä residenssissä oli ollut siviilipalvelusmies työntekijänä. Vaikka osa toiminnoista oli hajautettuja, kyselyn mukaan useimmiten residenssitoiminnan pyörittämisestä vastasi vain yksi työntekijä ja toimintaa johti esimerkiksi yhdistyksen hallitus tai muu ohjausryhmä. Koska residenssit sijaitsevat melko kaukana toisistaan eri puolilla Suomea, joissain vastuksissa kaivattiin mahdollisuuksia jakaa enemmän kokemuksia vastaavaa työtä tekevien kollegojen kanssa.

Talous

Kysely selvitti myös miten paljon resursseja residenssejä ylläpitävät organisaatiot käyttivät koko toiminnan toteuttamiseen vuonna 2004 (taulukko 1). Saatujen vastausten mukaan noin 40 %:lla residensseistä oli käytössä alle 10 000 €, 50 %:lla noin 10 000 – 30 000 € ja 10 %:lla yli 60 000 €.

TAULUKKO 1: Residenssien kulut 2004¹

Residenssin nimi	tilat	hallinto	toiminta ²	yht.
Oriveden opiston tait.residenssi				800
Voipaala Artists in Residence	1 000	-	-	1 000
Mansikkanojan residenssi	1 400	-	1 000	2 400
Santun talo	2 000	1 000	-	3 000
Periodi	300	500	3 400	4 200
Gjutarsin vierasateljee	1 500	500	4 500	6 500
Nelimarkka-residenssi	2 400	2 300	1 400	6 100
Koppelon taiteilijaresidenssi	2 400	600	5 000	8 000
Ålands Skärgårds gästateljé	4 200	1 400	5 100	10 700
Tapiolan vierasateljee	6 200	4 200	1 000	11 400
Kolin Rynnänen	4 600	4 800	2 000	11 400
Artist in Residence Pro Artibus	3 100	1 900	6 900	11 900
Keskustorin ateljee	13 900	2 300	2 000	18 200
Taidekeskus Salmela	12 500	1 000	6 000	19 500
Ateljé Stundars	11 100	5 500	7 300	23 900
Loviisan vierasateljee	10 100	10 200	8 400	28 700
Raumars	5 000	23 100	4 800	32 900
HIAP	12 000	27 000	29 200	68 200
NIFCA	68 000	86 000	162 000 ³	316 000
keskiarvo	8 983	10 769	15 625	30 779
mediaani	4 400	2 300	4 900	11 400

¹ Taulukossa esitetyt luvut ovat pyöristettyjä.

² Toimintakulut eivät välttämättä anna kokonaista kuvaa kuluista, koska taiteilijalle maksettu stipendi saattaa kulkea joko organisaation kautta tai sen ulkopuolelta, kuten Tapiolan vaihto-ohjelmassa, jossa Taiteen keskustoimikunta maksaa Suomesta ohjelmassa lähteville taiteilijoille suoraan stipendin. Mikäli ne (10 000 €) laskettaisiin mukaan, tulisi Tapiolan vierasateljeen toiminnan kokonaiskuluiksi yhteensä 21 400 €.

³ NIFCA:n toimintakulujen suuruus johtuu siitä, että taulukossa esitetyt NIFCA:n hallinto- ja toimintakulut koskevat NIFCA:n koko residenssitoimintaa pohjoismaissa ja sen ulkopuolella.

Residenssejä pyydettiin kulujen osalta ilmoittamaan erikseen tilakulut, hallintokulut ja residenssitoimintaan kohdistuvat kulut (projektit ja taiteilija). Mikäli tila oli saatu kaupungilta ilmaiseksi, pyydettiin arvioimaan ja laskemaan mukaan myös nämä laskennalliset kustannukset. Keskiarvon mukaan vuonna 2004 residensseillä meni sekä tilaan, hallintoon ja toi-

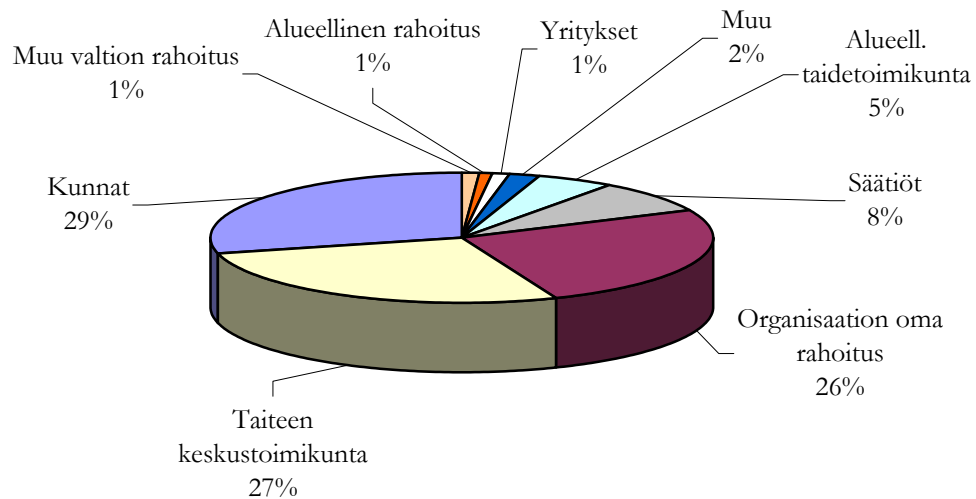

mintaan karkeasti noin 10 000 € kuhunkin. Mediaanin mukaan tilakulut olivat 4 400 €, hallinto 2 300 € ja toiminta 4 900 €.

Residensseiltä saadut tiedot kuluista eivät ole aina yhteismitallisia ja verrattavissa toisiinsa. Muun muassa taiteilijalle maksettu stipendi saattaa kulkea joko organisaation kautta (Lovii-
sa, Gjutars, HIAP ym.) tai sen ulkopuolelta (Tapiolan vaihto-ohjelmassa Taiteen keskus-
toimikunta maksaa apurahan suoraan taiteilijalle). Lisäksi taiteilijat rahoittavat myös itse
toimintaa, esimerkiksi vastaavat osasta näyttelykuluista. Nämä kulut eivät näy organisaati-
on kuluissa.

Kyselyn mukaan residenssien talous tukeutui erityisesti kuntien ja taiteen keskustoimikun-
nan, sekä myös alueellisten taidetoimikuntien ja säätiöiden rahoitukseen (ks. kuvio 3 ja
taulukko 2). Avustukset eivät kuitenkaan kattaneet residenssien kokonaiskuluja. Merkittävä
osa rahoituksesta tuli myös residenssiä ylläpitävältä organisaatiolta itseltään.

KUVIO 3: Residenssirahoitus 2004

TAULUKKO 2: Residenssien rahoitus 2004 (%-jakauma per residenssi)

Residenssin nimi	Organi- saation oma rahoitus ¹		Alueell. taide.t. kunnat	Muu valtion rahoitus	Kunta	Alueell.		Yri- tykset	
	TKT					Säätiöt	Muu		
AiR Pro Artibus	65	25	-	-	10	-	-	-	-
Ateljé Stundars	46	16	-	-	-	-	38	-	-
Gjutarsin vierasateljee	-	35	-	-	61	-	-	-	-
HIAP	20	24	2	-	28	-	27	-	-
Kolin Ryytänen	10	22	42	-	-	17	-	-	-
Koppelon residenssi	25	32	13	-	30	-	-	-	-
Loviisan vierasateljee	8	40	7	-	35	-	-	-	-
Mansikkanokan resi- denssi	5	95	-	-	-	-	-	-	-
Nelimarkka-residenssi	-	-	-	-	100	-	-	-	-
NIFCA	62	-	-	22	-	-	-	-	14
Periodi	44	56	-	-	-	-	-	-	-
Raumars	-	44	13	-	12	-	31	-	-
Santun talo	30	-	-	-	70	-	-	-	-
Taidekeskus Salmela	75	-	-	-	10	-	-	15	-
Tapiolan vierasateljee	23	36	-	-	36	-	-	-	5
Voipaala AiR	-	-	-	-	100	-	-	-	-
Ålands Skärgårds gästatelje	23	29	-	-	-	-	37	-	10
keskiarvo	26	27	5	1	29	1	8	1	2

¹ Organisaation oma rahoitus tarkoittaa NIFCA:n osalta rahoitusta pohjoismailta eli on itse asiassa valtion rahoitusta.

Organisaation oma rahoitus saattaa joidenkin residenssien kohdalla viitata myös esim. säätiörahoitukseen, kun residenssin ylläpitäjänä on säätiömuotoinen taho esim. Pro Artibus tai Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäätiö.

Vuonna 2004 kuntien rahoitusosuus oli keskimäärin 29 % kaikkien residenssien rahoituksesta (taulukko 2). Kunnan tai kaupungin omissa residenssi-ohjelmissa rahoitusosuus nousi jopa 100 prosenttiin. Kuntien tuki voi olla muodoltaan esim. vapautuneen kiinteistön osoittamista korvauksetta residenssikäyttöön tai rahallista tukea perustamiseen tai toimintaan.

Taiteen keskustoimikunnan tuki residenssitoiminnalle oli keskiarvon mukaan samaa luokkaa kuin kunnan tuki. ”Residenssiavustusta voivat hakea taiteilijaresidenssien käynnistys- ja toimintakuluihin kunnat, yhdistykset ja muut residenssejä ylläpitävät tahot.”²¹. Ne vaikiintuneet residenssit, jotka vuonna 2004 saivat valtion avustusta, saivat sitä noin 20–50 % kokonaiskuluista. Aloittavissa, perustamiseen tukea saaneissa hankkeissa osuus oli vielä suurempi. Karttusen selvityksen mukaan yhteisöiden saamien Taiteen keskustoimikunnan

²¹ Taiteen keskustoimikunnan residenssiavustusten hakemuslomake, www.taiteenkeskustoimikunta.fi, haettu 17.10.2005.

residenssiavustusten keskiarvo oli 5 670 euroa aikavälillä 2000–2004²².

Alueellisten taidetoimikuntien rooli rahoittajana oli merkittävä pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Residenssiavustusten lisäksi taidetoimikunnat osallistuivat kustannuksiin esimerkiksi maksamalla palkan läänintaiteilijalle, joka ohjasi residenssitoimintaa muun työnsä ohessa.

Myös säätiöt olivat merkittävä tukija, ruotsinkielisillä alueilla erityisesti Svenska Kulturfonden. Esimerkiksi Ateljé Stundarsissa ja Kökarin vierasateljeessa Svenska Kulturfondenin tuki oli vuonna 2004 noin 40 % rahoituksesta. Toinen Suomessa toimivia residenssejä vuonna 2004 tukenut säätiö oli Suomen kulttuurirahasto.

Oma lukunsa rahoituksellisesti oli NIFCA, joka toimi Suomen valtion omistamissa tiloissa Suomenlinnassa ja sai Pohjoismaiden ministerineuvoston kautta pohjoismaisilta valtioilta rahoitusta. Taidekeskus Salmela taas toimi pääasiassa yksityisellä, organisaation omalla rahoituksella.

Kyselyyn vastanneet residenssit eivät olleet saaneet vuonna 2004 tukea EU:n kulttuuriohjelmista tai rakennerahastoista. Tukea on toistaiseksi haettu harvoin. Muina vuosina pari residenssiä on saanut tukea toimintaansa esim. EU:n rakennerahaston Interreg-ohjelman kautta (mm. Loviisan vierasateljee ja Porvoon Paperitaiteen keskuksen vierasateljee)²³. Lisäksi Pèpinières-residenssiohjelma on saanut tukea mm. Kulttuuri 2000 -ohjelmasta.

Residenssien rahoittajat ovat voivat vuosittain vaihdella. Esimerkiksi vuonna 2005 HIAP sai toimintaansa avustusta opetusministeriön kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan osastolta. Samoin Näyttelyvaihtokeskus FRAME on saanut opetusministeriöltä vuodesta 2003 lähtien avustusta, jolla se on voinut tukea suomalaistaiteilijoiden työskentelyä valituissa residensseissä ulkomailla.²⁴

---

²² Karttunen 2005a, 41.

²³ Metallitaiteilija, tuottaja Jouni Jäppinen sähköposti 27.9.2005.

²⁴ Karttunen 2005a, 31.

Taiteilijat residenssissä

Taiteilijalle tarjotut resurssit

Kyselyyn vastanneista residensseistä noin $\frac{3}{4}$:lla työtila sijaitsi asuintilan yhteydessä. Asuintila oli vastaavasti useimmiten oma, yhdelle taiteilijalle tarkoitettu; vain $\frac{1}{4}$:ssa residensseistä taiteilija jakoi asuintilan toisen tai useamman taiteilijan kesken. Puolessa residensseistä taiteilijalle tarjolla olevien työtilojen määrä oli yksi. Muutamalla residenssillä ei ollut lainkaan omaa työtilaa, mutta taiteilijalla oli mahdollisuus työskennellä esimerkiksi koulujen työhuoneissa. Työtilojen koko vaihteli 32 neliöstä aina 131 neliöön (keskiarvo 60 neliötä).

Varustetason osalta $\frac{3}{4}$ residensseistä oli käytössä internet-yhteys: joko tietokone tai pelkkä laajakaista/modeemiyhteys taiteilijan omaa laitetta varten. Joissain residensseissä varustetason kuuluu työtilan lisäksi myös muita työskentelyvälineitä tai työtiloja, kuten pimiö (mm. NIFCAssa ja PERiODIissa), keramiikkauuni (Kökarissa) tai grafiikanpaja (mm. Majalan taiteilijatalossa).

Residenssejä ylläpitävät organisaatiot saivat tai hankkivat tilat käyttöönsä eri tavoin. Vain joka neljäs residenssi oli vuokrannut tilan markkinahinnalla. Muissa tilat oli joko vuokrattu subventoidusti (alle puolet residensseistä), tai tilaan oli ilmainen käyttöoikeus (muun muassa HIAPilla on studiot Helsingin kaupungilta ja toimistotila Koy Kaapelitalolta, NIFCA taas saa Suomenlinnan tilat Suomen valtiolta).

Kahdessa kolmesta residenssistä taiteilija ei maksanut tiloista korvausta. Kolmasosassa residensseistä taiteilija maksoi korvauksen joko taideteoksena tai vuokrana (esim. 100 €/kk Kolin Ryynäsessä). Haukivuorella vuonna 2004 aloittanut uusi yksityinen Saksala ArtRadius -taidekeskuksen residenssi toimi ainakin aluksi vuokraperiaatteella, minkä takia se veloitti vuokrana vierailevilta taiteilijoilta käyvät kulut²⁵. Vuokran perimisessä vierastaiteilijoilta on kuitenkin huomioitava, että taiteilijan on samaan aikaan katettava mm. vakituiset vuokratulot kotimaassaan (asunto ja/tai työhuone).

---

²⁵ Saksala ArtRadius sai kulttuuriyrittäjänä muista residensseistä poikkeavasti rahoitusta myös mm. TE-keskuksen kautta. Auvinen 2004.

Suurin osa (2/3) vastanneista residensseistä myönsi taiteilijalle myös jonkinlaisen stipendin tai käyttörahan. Muutamalla residenssillä apuraha tosin vastasi pikemminkin päivärahaa (20 € – 330 €/kk), kun se yleensä oli suuruusluokkaa 500 € – 1350 € kuukaudessa. Työtilan ja majoituksen lisäksi osa residensseistä (40 %) tarjosi taiteilijalle myös mahdollisuuden näyttelyyn tai julkaisuun (neljännes residensseistä). Materiaalit, matkat ja ateriat taiteilija maksoi useimmiten itse.

Valintaprosessi

Taiteilijavalinnat voidaan tehdä residensseissä usealla eri tavalla. Residenssi voi myös yhdistää valintaprosessissa tai ohjelmissaan useampaa eri menetelmää. Aineiston mukaan avoin haku oli yleisin valintamenetelmä (85 %), sen jälkeen tulivat henkilökohtainen tai kuraattorin kutsu (57 %), taiteilijavaihto-ohjelmat (29 %) tai muut valintamenetelmät (9 %).

Taiteen keskustoimikunta painottaa yhteisöille residenssiavustuksia myöntäessään mm. taiteilijavaihtoa ja vastavuoroisuutta²⁶. Taiteilijavaihto-ohjelmia, jotka tarjoavat suomalais-taiteilijoille vastavuoroisesti mahdollisuuden työskennellä residenssissä ulkomailla, on tai oli ollut noin 2/5:lla residensseistä. Esimerkkejä vaihto-ohjelmista ovat mm. ateljeesäätöön Tapiolan vaihto-ohjelma²⁷ sekä HIAPin vaihto-ohjelmat²⁸, joista osa toteutuu yhteistyössä Näyttelyvaihtokeskus FRAMEn kanssa FRAMEn vastatessa lähtevistä taiteilijoista. Osa NIFCA:n ohjelmista perustuu vaihtoon (tosin lähtökohtaisesti lähtevä taiteilija on pohjoismaista, ei siis välttämättä Suomesta). Myös Kolin Ryyssäällä²⁹, PERiODilla³⁰, Nelimark-

---

²⁶ Taiteen keskustoimikunnan residenssiavustusten hakemuslomake, www.taiteenkeskustoimikunta.fi, haettu 17.10.2005.

²⁷ Ateljeesäätöillä on ollut taiteilijavaihtosopimus sveitsiläisen Christoph Merian Stiftungin kanssa vuodesta 1997 lähtien (Internationales Austausch- und Atelierprogramm Region Basel residenssipaiikkana) ja Conseil des Arts et des Lettres du Québecin kanssa vuodesta 1998 lähtien (le Centre Méduse residenssinä).

²⁸ HIAPilla on ollut vaihto-ohjelmia seuraavasti:

a) Arts Council of England v. 2001 lähtien. b) Irish Museum of Modern Art, Irlanti: 2000–2002 c) 2004: Ujasdowski Centre for Contemporary Art, Varsova, Puola; yhteistyökumppaninaan Näyttelyvaihtokeskus FRAME. d) 2003-2004 Capacete Entretenimentos, Rio de Janeiro, Brasilia; nykyisin yhteistyössä FRAMEn kanssa. e) 2003: Sea Elephant Travel Agency, Istanbul Turkki. Nykyisin vaihto-ohjelma toisen Istanbulissa toimivan residenssiohjelman kanssa Sea Elephantin lopetettua toimintansa. Vaihto Platform Garantin kanssa vuonna 2005. f) EXO, Experimental ORG, Sao Paulo, Brasilia Vaihto-ohjelma 2005. Vaihto yhteistyössä FRAMEn kanssa. Rustanius, Henriksson ja Kokko/HIAPin kyselyvastaus.

²⁹ Kolin Ryyssäällä on ollut vaihto saksalaisen Schloss Plüschowin kanssa. Pohjois-Karjalan taidetoimikunta valitsee lähtevän taiteilijan, haku koskee myös Pohjois-Savon maakuntaa yhteistyössä Pohjois-Savon taide-toimikunnan kanssa. Hallakorpi / Kolin Ryyssään kyselyvastaus.

³⁰ PERiODI on ollut mukana Suomi-Ranska -residenssihankkeessa / vaihdossa valokuvataiteilijoille vuodesta 2004 lähtien. Romppanen / PERiODIn kyselyvastaus.

ka-residenssillä³¹, AiR Nykarlebyllä, Raumarsilla³² sekä Voipaalan ja Gjutarsin residensseillä on ollut taiteilijavaihtoa.³³ Osa näistä vaihto-ohjelmista on kuitenkin ollut vain lyhytaikaisia tai ne eivät ole olleet vapaasti kaikkien haettavissa. Haku on voitu kohdistaa esimerkiksi tietyn alueen taiteilijoille. Vaihto-ohjelmat ovat voineet saada alkunsa esimerkiksi kansainvälisissä residenssitapaamisissa luoduista kontakteista, residenssissä olleiden taiteilijoiden ehdotuksista, tai muutoin kiinnostuksesta vaihtokumppanin residenssitoiminnan sisältöön.

Vaikka suurimmassa osassa residenssejä oli kansainvälisesti avoin haku, muutama residensseistä oli kohdistettu määrättyjen alueiden tai maiden taiteilijoille mm. vaihto-ohjelmien takia. Esimerkiksi Tapiolan vierasateljee on vastaanottanut ensisijaisesti sveitsiläis- ja quebeciläistaiteilijoita, Loviisan vierasateljeessa etusijalla ovat olleet Baltian maiden taiteilijat, NIFCA:n toiminta on kohdistunut erityisesti pohjoismaisille taiteilijoille jne.³⁴ Residensseissä ei pääsääntöisesti ollut ikärajarajoituksia (paitsi täysi-ikäisyysuusitus). Pépinières-ohjelmaan kuuluvat residenssit on tarkoitettu alle 35-vuotiaille taiteilijoille samoin kuin (lähinnä kotimaisia taiteilijoita vastaanottavan) Taidekeskus Salmelan ateljeet. Jopa noin puolet residensseistä tai vierasateljeista vastaanotti ulkomaisten taiteilijoiden lisäksi myös suomalaistaiteilijoita. Esimerkiksi Kökarissa on työskennellyt kaiken kaikkiaan enemmän suomalaisia kuin ulkomaisia taiteilijoita.

Taiteen alan osalta kyselyyn vastanneista residenssi-ohjelmista ja vierasateljeista ylivoimaisesti valtaosa oli suunnattu kuvataiteilijoille: kuvataide 90 %, esittävät taiteet 30 %, kirjallisuus 20 %, muu 25 %³⁵. Muutama residensseistä oli monialaisia ja otti vastaan useamman eri taiteenalan edustajia, kuten Raumars, HIAP, Koppelon taiteilijaresidenssi, Loviisan vierasateljee ja Nelimarkka-residenssi. HIAP toteutti koreografiresidenssit yhteistyössä tanssikeskus Zodiakin kanssa ja kuraattoriresidenssit Näyttelyvaihtokeskus FRAMEn kanssa. Kökarin vierasateljee oli avoin myös muotoilijoille. Voipaalan taidekeskuksen vierastoi-

---

³¹ Nelimarkka museolla on ollut Schleswig-Holstein vaihto / taiteilijastipendi.

³² Raumarsilla oli vuoteen 2001 asti vaihtosopimus irlantilaisen Tallaght Community Art Centren kanssa. Aarnio / Raumarsin kyselyvastaus.

³³ Lisäksi on tietenkin PEJA-residenssi-ohjelma ja UNESCO-Aschberg -ohjelma, joihin suomalaistaiteilijat voivat hakea, mutta niissä ei ole suomalaistaiteilijoille mitään kiintiötä.

³⁴ Myös Pro Artibus vastaanotti vuosina 1999–2004 taiteilijoita lähinnä vain Baltian maista, mutta vuodesta 2005 alkaen toiminta on ollut kansainvälistä. Lönnqvist / Artist in Residence Pro Artibuksen kyselyvastaus.

³⁵ Prosenttilukujen summa ei ole 100 %, koska osa residensseistä on monialaisia ja suunnattu useille taiteenaloille.

minnassa yksi painopiste oli lastenkulttuuri. PERIODI taas kutsui residenssiin paitsi valokuvaajia myös taiteentutkijoita. Uusien toimintaa aloittavien residenssihankkeiden joukossa oli monia erikoistuneita residenssejä kuten Arte ry:n mediataiteen residenssi Sumu, mm. audiovisuaaliseen viestintään suuntautuva Pori AiR, sekä Pyhäjärven tanssin taiteilijaresidenssi ja Miekkaniemen jazz & blues residenssi jne.

Tieto residenssistä levisi taiteilijoille kyselyn perusteella yhtä lailla sekä vierastaiteilijalta toiselle, residenssiverkostojen yhteisiltä www-sivuilta että muun tiedotuksen kuten sähköpostilistojen, taidejärjestöjen, yhteistyökumppaneiden ja vaihto-ohjelmapartnereiden kautta. 65 % vastanneista residensseistä arveli keskeiseksi tietolähteeksi residenssin omia www-sivuja.

Taiteilijalukumäärät ja työskentelyjakson pituus

Residenssien määrän noustua on kansainvälisten vierastaiteilijoiden lukumäärä Suomessa kymmenen viime vuoden aikana vastaavasti moninkertaistunut. Vuonna 1995 ulkomaisia taiteilijoita työskenteli residensseissä alle kymmenen, vuonna 2000 noin kuusikymmentä, ja vuonna 2004 jo reippaasti yli sata (kyselyyn vastanneissa residensseissä kaikkiaan 114 ulkomaista taiteilijaa) (liitetaulukko 1). Yhteensä ulkomaisia taiteilijoita oli suomalais-residensseissä vuosina 1995–2004 kyselyn mukaan lähemmäs kuusisataa. Ulkomaisten taiteilijoiden lisäksi residensseissä oli työskennellyt lukuisia suomalaistaiteilijoita. Tietoa ulkomaisten taiteilijoiden kansalaisuudesta tai etnisestä taustasta ei kootun kyselyaineiston pohjalta ole mahdollista esittää.

Koska residenssit Suomessa ovat melko pieniä, niissä oli pääsääntöisesti paikka vain yhdelle tai kahdelle taiteilijalle kerrallaan. Vain neljässä kyselyyn vastanneista toimivista residensseistä oli lähtökohtaisesti aina useampi kuin kaksi taiteilijaa samanaikaisesti (HIAP, NIFCA, Eläintarhan huvila – Linnunlaulun residenssi ja Taidekeskus Salmela). Usean taiteilijan läsnäolo mahdollistaa esimerkiksi yhteistyöprojektit vierastaiteilijoiden kesken, sekä tarjoaa edellytykset taiteilijoiden väliselle vuorovaikutukselle.

TAULUKKO 3: Residenssissä yhtäaikaisesti työskentelevien taiteilijoiden lukumäärä

Residenssin nimi	taiteilijapaikkamäärä
AiR Pro Artibus	1
Espoon taidemuseo	1
Keskustorin ateljee	1
Loviisan vierasateljee	1
Oriveden opiston residenssi	1
Santun talo	1
Ateljé Stundars	1–2
Gjutarsin vierasateljee	1–2
Kolin Ryytänen	1–2
Koppelon taiteilijaresidenssi	1–2
Nelimarkka-residenssi	1–2
Raumars	1–2
Tapiolan vierasateljee	1–2
Voipaala AiR	1–2
Periodi	1–6
Mansikkanokan residenssi	1–7
Ålands Skärgårds gästateljé	2–4
HIAP	3
NIFCA	3–6
Taidekeskus Salmela	4
Eläintarhan huvila	8

Residenssien keston osalta lyhimmat työskentelyjaksot olivat kaksi viikkoa, pisimmät noin kuusi kuukautta. Taiteen keskustoimikunnan myöntämä tuki ja avustukset on tarkoitettu pääasiassa pitkäkestoisiin residensseihin, ja varsinaisen residenssitoiminnan piiriin tulisi siis itse asiassa lukea vain pidemmät, vähintään kahden kuukauden työskentelyjaksot, mutta tässä on liukumaa. Residenssien tyhjillään olosta residenssikuukausina tai mahdollisesta jonotuksesta kysely ei kerännyt tietoa.

TAULUKKO 4: Residenssivierailun kesto (kuukausissa)

Residenssin nimi	min	max (kk)
Santun talo	0,5	1,0
Periodi	0,5	1,0
Ålands Skärgårds gästateljé	0,8	2,0
Voipaala Artists in Residence	1,0	1,0
Eläintarhan huvila, Linnunlaulu	1,0	1,0
Gjutarsin vierasateljé	1,0	2,0
Kolin Rynnänen	1,0	3,0
Raumars	1,0	3,0
Oriveden opiston taiteilijaresidenssi	2,0	2,0
HIAP	2,0	3,0
Artist in Residence Pro Artibus	2,0	3,0
Keskustorin ateljee	3,0	3,0
Nelimarkka-residenssi	0,5	6,0
Loviisan vierasateljé	1,0	6,0
NIFCA	1,0	6,0
Atelje Stundars	1,0	6,0
Tapiolan vierasateljé	1,0	6,0
Koppelon taiteilijaresidenssi, Inari	1,0	6,0
Taidekeskus Salmela	1,0	8,0
Espoon residenssi (PEJA)	4,0	6,0
keskiarvo	1,3	3,8
mediaani	1,0	3,0

Taiteilijoiden ennakko-odotukset ja todellisuus

Oleskelu residenssissä vaatii taiteilijalta usein sopeutumiskykyä, joustavuutta ja aktiivisuutta. Osa residensseistä sijaitsee syrjäisillä paikkakunnilla, eikä Suomessa usein kaupungeisakaan ympäristö ole taiteilijalle ”riittävän” urbaani. Kontaktien saaminen vaatii myös oma-aloitteisuutta. Esimerkiksi asettuminen Kolin Rynnäseen, joka sijaitsee 300 ihmisen kylässä kansallispuiston lähellä, voi vaatia sopeutumista, kuten residenssiä hoitava läänintaiteilija kertoi:

”Ennako-odotukset eivät vastaa todellisuutta. Suomalainen kylä ei vastaa esim. eurooppalaista käsitystä kylästä missä on pääkadun varrella kaikki talot, kahviloita, kauppoja ja baareja. Pitää puhua hajalleen sijoitettujen talojen taajamasta mieluummin kuin kylästä ja muistaa mainita että palveluita ei ole. Suomalainen luonto on pelottava, koska sitä on niin paljon ja se on niin luonnontilassa. On parempi varoittaa, ettei kannata lähteä ilman karttaa ja kompassia hortoilemaan. Eikä heikoille jälle! Urbanista vilskeestä tuleville luonnon hiljaisuus voi olla ahdistavaa ja yksin oleminen rankkaa. Eikä alakerran kahvilan pitäjä puhu englantia. Eikä ulkona talvella varsinkaan liiku juuri ketään!” (Hallakorpi / Kolin Ryytäsen kyselyvastaus.)

Myös työskentelyyn liittyen residenssitaiteilijoilla voi olla ennako-odotuksia, jotka voivat pohjautua mm. aiempiin kokemuksiin ja kuvaan isoista kansainvälisistä residenssiohjelmista tai -keskuksista: *”Työskentelyssä on joskus ollut ongelmia siitä, että taiteilija odottaa saavansa tuottajan palvelut residenssin mukana.”* (Hallakorpi / Kolin Ryytäsen kyselyvastaus.)

Taiteilijavierailuihin liittyneet ongelmat olivat residenssien mukaan pääsääntöisesti olleet yksilökohtaisia, ei kulttuurisidonnaisia. Sopeutumisvaikeudet olivat liittyneet mm. taiteilijoiden kielitaitoon. Lisäksi oli ollut mielenterveysongelmia tai vierastaiteilijoita joiden oli ollut hankala tulla toimeen itsenäisesti, mutta nämä olivat olleet yksittäistapauksia. Residenssien tulisikin kehittää tiedotustaan siten, että paikkaa ennestään tuntematon saisi residenssin lähtökohdista, resursseista ja ympäristöstä realistisen kuvan.

Viisumi-, rajamuodollisuus- tms. ongelmia oli residensseillä ollut ilmeisesti enemmän ennen vuosituhannen vaihdetta. Nyt liikkumisen esteet olivat enää ajankohtaisia lähinnä EU:n ulkopuolelta tulevien taiteilijoiden kohdalla. Vakiintuneissa vaihto-ohjelmissä kyseisessä asiassa oli lähestytty viranomaisia ja käytännössä silloin vaihto toimi melko sujuvasti.

Residenssien vaikutukset ja seuraukset

Ympäröivän taide-yhteisön merkitys

Taiteen keskustoimikunta painottaa residenssiavustuksia myöntäessään ”*toimivia yhteyksiä paikalliseen taide- ja muuhun yhteisöön*”³⁶. Ympäristö, joka tukee ja ruokkii taiteellista toimintaa on hyvä lähtökohta työskentelylle. Residenssitaiteilijan kontaktien ja ammatillisen verkostoitumisen kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää, että residenssi luo yhteyksiä, verkottuu tai kytkeytyy paikkakunnalla tai alueella jollain tavalla johonkin taideorganisaatioon ja paikallisiin taiteilijoihin.

Monet residensseistä tekivät yhteistyötä paikallisten tai alueellisten kulttuuritoimijoiden, kuten taidelaitosten, gallerioiden, taiteilijajärjestöjen, koulujen ja yliopistojen kanssa. Yhteistyötä raamitti se, millainen (miten laaja) taide-elämä paikkakunnalla ennestään oli. Muutama residensseistä oli perustanut myös työryhmiä, joissa oli mukana alueen taiteen kentän edustajia ja toimijoita. He olivat mukana valitsemassa taiteilijaa ja suunnittelemassa toimintaa ja toivat omalta osaltaan taiteilijalle yhteyksiä eri tahoihin. Pääasiassa residenssien yhteys paikalliseen yhteisöön ja taide-elämään toimi yleensä taiteilijan kontaktien ja työskentelyn kautta.

Tuotokset

Residensseissä yhteys paikalliseen yhteisöön voi näyttäytyä esimerkiksi opetus-, näyttely- ja esitystoimintana, opetuksena, avoimina ovina (open studios/work in progress), työpajoina tai laitosvierailuina. Kyselyyn vastanneissa residensseissä taiteilijoiden oman taiteellisen työskentelyn ohella tai sen päätteeksi syntyi vuonna 2004 tällaisia laskettavia tuotoksia seuraavasti:

• tuotetut projektit tai näyttelyt	63
• kurssit, työpajat	47
• teokset paikalliseen taidekokoelmaan	35
• laitosvierailut (sairaalat, koulut, päiväkodit)	34
• luennot, esittelyt	33
• avoimet ovet	26
• julkaisut	2

---

³⁶ Taiteen keskustoimikunnan residenssiavustusten hakemuslomake, www.taiteenkeskustoimikunta.fi, haettu 17.10.2005.

Tuotosten määrä kertoo myös residenssien painotuksista (taulukko 6). Tavoitteellista taiteellista ohjelmaa ja tuotantoa painottavalla HIAPilla oli 14 tuotettua näyttelyä tai projektia vuonna 2004. Yhteisöllisesti profiloitunut Raumars järjesti projektien lisäksi kursseja ja työpajoja (8 kpl) sekä laitosvierailuja (19 kpl). Myös Koppelon taiteilijaresidenssi järjesti lukuisia kursseja (25 kpl) ja laitosvierailuja (10 kpl). Teoksia paikalliseen taidekokoelmaan on syntynyt useassa residenssissä. Loviisan vierasateljeessa syntyi yhdeksän teosta kaupungin kokoelmaan (vuonna 2003), Ateljé Stundarsissa seitsemän ja Pro Artibuksen residenssissä viisi vuonna 2004. Osana paikallista taidekokoelmaa taideteokset oli usein sijoitettu eri puolille kaupunkia sairaaloihin, kouluihin, vanhainkoteihin jne. Tuotosten kautta residensseissä työskentelevistä taiteilijoista voi tulla yksi keskeinen osa paikallista tai alueellista kulttuuritoimintaan tai osa tapahtumatuotantoa³⁷.

TAULUKKO 5: Residenssien tuotokset 2003–2004

Residenssin nimi	Teoksia kokoelmaan		Projektit näyttelyt		Luennot		Open studios		Julkaisut		Työpajat		Laitosvierailut		Muu	
	04	03	04	03	04	03	04	03	04	03	04	03	04	03	04	03
AiR Pro Artibus	5	2	3	2	2	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Ateljé Stundars	7	5	3	3	2	1	2	3	-	-	-	-	2	-	-	-
Gjutarsin vierasateljee	5	5	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
HIAP	-	-	14	20	8	6	3	3	1	-	-	-	-	-	-	2
Kolin Rynnänen	-	-	12	4	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Koppelon taiteilijaresidenssi	3	1	2	2	-	-	3	-	-	3	25	1	10	8	-	-
Loviisan vierasateljee	3	9	3	2	4	3	2	1	1	-	2	1	-	-	-	-
Mansikkanokan residenssi	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	9	-	2	-	-	-
Nelimarkka-residenssi	2	2	5	3	1	-	5	2	-	-	1	1	1	2	-	-
NIFCA	-	-	3	3	3	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Raumars	-	-	8	5	4	3	3	5	-	-	8	7	19	14	-	-
Santun talo	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taidekeskus Salmela	3	3	2	2	3	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tapiolan vierasateljee	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Voipaala AiR	3	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ålands Skärgårds gästateljé	-	-	2	1	2	2	3	3	-	-	-	2	-	-	7	8
yht.	35	32	63	50	33	21	26	19	2	3	47	14	34	25	7	10
Tuotokset yht. 2003–2004	67		113		54		45		5		61		59		17	

Taulukkoon ei ole merkitty sellaisia uusia residenssejä, jotka toiminnan vasta-alkamisen vuoksi eivät vastanneet tähän kysymykseen.

³⁷ Mm. Eläintarhan huvila on tarjonnut asuintilat Helsingin kulttuuriasiainkeskuksen omien toimipisteiden tuotannoissa vieraileville taiteilijoille ja sen lisäksi monet muut vakiintuneet taidelaitokset tai vuosittain järjestettävät tapahtumat ovat ottavat yhteyttä residenssiin vuokratukseen huoneita. Siren / Eläintarhan huvila – Linnunlaulun residenssin kyselyvastaus.

Vaikka residenssi toimii yhteydessä taidemaailman eri organisaatioihin, sen tapa toimia on lähtökohtaisesti usein ollut hieman erilainen. Residenssissä taiteilija voi keskittyä luovaan prosessiin ilman tuotantopakkoa.³⁸ Taiteilijalle tarjotaan resurssit (aikaa ja tilaa sekä mahdollisesti stipendi) keskittyä täysipainoisesti työskentelyyn, tutkia ja kokeilla ideoita ja tekniikoita, miettiä mikä on oleellista hänen omassa työskentelyssään sekä peilata työtään uuteen ympäröivään taidemaailmaan ym. Toisaalta osa residensseistä on projektikohtaisia (päämäärään tähtääviä), esimerkiksi Pèpinières-ohjelman residensseissä on keskeistä taiteellisen projektin tuottaminen ja sen esitys/levitys. Mahdollisuudet esittää omaa työtään jossain muodossa paikallisille taiteilijoille tai kuraattoreille ovat tietenkin taiteilijalle erittäin arvokkaita tilaisuuksia, ja tarjoavat tilaisuuden vuorovaikutukseen. Residenssien toiminta taiteen kentällä on tältä osin nähty kiinnostavaksi myös siksi että ”*taiteellisesti residenssit voivat ottaa suurempia riskejä kuin galleriat tai museot, koska ne eivät sitoudu teosten esittämiseen ja ovat siten taidemaailman ulkopuolella*”³⁹.

Toisaalta esimerkiksi lyhytkestoisissa residensseissä tuottamisvelvollisuus voi olla taiteilijalle myös rasite, mikäli asetetut vaatimukset vievät suurimman osan ajasta tai jos taiteellinen tuotanto nähdään vain laskettavissa olevina tuloksina tai ulospäin näkyvinä projekteina. Muun muassa Englannissa on kritisoitu taiteilijoille viime aikoina asetettuja eri tahoilta suunnattuja vaatimuksia ja tulostavoitteellisuutta:

”The degree of complexity seems rarely to be fully taken into account by residency hosts and commissioners who seem to have great confidence that the artist they select will have the skills and experience to work their magic in all situations and to tight budgets and deadlines. An example recently advertised in a-n Magazine wanted an artist in a Wales-based school and prison residency who would have to be able to forge and maintain a conversation and act as a messenger between school children and prison inmates whilst not allowing the two to ever meet. They also had to produce a great artwork and act as a mentor to another artist at the same time”.⁴⁰

---

³⁸ Tuerlings & Hagoort 2005, 4.

³⁹ Kuraattori Irmeli Kokko puheenvuoro residenssiseminaarissa 1.9.2005.

⁴⁰ Jones 2005.

Hyöty ja vaikutus paikkakunnalle

Kyselyn mukaan monet residensseistä kiinnittivät taiteilijavalinnoissa erikseen huomiota siihen, mitä annettavaa kutsuttavalla taiteilijalla on paikalliselle yhteisölle, esim. yhteistyöprojektien, opetuksen, taiteellisen työskentelyn tason tai ammatillisten ja sosiaalisten verkostojen puitteissa⁴¹. Taideyhteisön lisäksi osa residensseistä toimi yhteistyössä myös paikkakunnan muiden tahojen kanssa. Muun muassa yhteisöllisesti profiloituneen Raumarsin yhteistyökumppaneiden joukossa oli yksittäisiä päiväkoteja, vanhainkoteja, päihdetyönkeskuksia, sairaaloita, kuntoutuslaitoksia jne. Raumars edellyttää että taiteilija toteuttaa vierailunsa aikana yhteisö- tai ympäristötaideteoksen jonkin paikallisen väestöryhmän kanssa ja vuonna 2004 taiteilijaprojekteihin osallistuikin mm. vanhainkodin asukkaita ja alkoholismista/huumeriippuvuudesta toipuvia henkilöitä.⁴² Residenssi voi siis liittyä läheisesti myös paikkakunnan sosiaaliseen ja terveydelliseen puoleen.

Residenssitaiteilijoiden läsnäoloa alueella on joskus hyödynnetty myös kouluissa kulttuurien kohtaamisessa ”*koulut voivat kutsua taiteilijan kertomaan omasta työskentelystään, kotimaansa kulttuurista ja näin käyttää vierastaiteilijoita osana kansainvälisyyskasvatusta*” (Aarnio / Raumarsin kyselyvastaus) sekä lisäksi asiantuntijatehtävissä (kuratointi, opetus-työ)⁴³. Yritysten kanssa yhteistyötä oli vain harvalla residenssillä. Muutama mainitsi yhteistyökumppaniksi myös maakuntien liitot, jotka toimivat lakisääteisinä aluekehitysviranomaisina.

Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta TAO käsitteli ehdotuksessaan valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi (2002) taiteilijaresidenssitoimintaa yhteisön näkökulmasta, yhtenä alueellisena ja paikallisena kehitystekijänä: ”*residenssitoiminta on tärkeä toimintamuoto sekä taiteilijoille että myös toimintaan osallistuville paikkakunnille ja niiden kehitystyölle*”⁴⁴. Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta nosti tämän samoin esille⁴⁵. Myös opetusministeriön aluekehittämisen toimenpideohjelmassa yhtenä strategisena linjauksena oli kannustaa kuntia residenssitoimintaan, koska se on ”*tärkeää*”

---

⁴¹ Rustanius, Henriksson ja Kokko/HIAPin kyselyvastaus.

⁴² Aarnio / Raumarsin kyselyvastaus.

⁴³ Jäppinen / Loviisan vierasateljeen kyselyvastaus.

⁴⁴ Taide on mahdollisuuksia 2002, 57.

⁴⁵ Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta 2003, 9.

*sekä taiteilijoille että toimintaan osallistuville paikkakunnille ja niiden kansainvälistymiselle*⁴⁶.

Kyselyvastausten pohjalta on vaikea tarkemmin arvioida miten tietoista tai ohjelmallista esimerkiksi aluekehitystyöhön osallistuminen residensseillä on ollut (käytetty retoriikka voi osin pohjautua myös yllä mainittujen ohjelmien tavoitteisiin ym.). Muun muassa Kemijärven residenssi näki toimintansa myös aluekehitysnäkökulmasta: ”*Hanke on laaja kulttuuri- ja kulttuurituotantoprojekti ja osa alueen kehitys- ja koulutuspolitiikkaa*”. (Aula / Kemijärven kuvanveisto- ja kulttuurisäätiön kyselyvastaus). Myös Etelä-Savon maakunnallisen residenssiverkostohankkeen suunnitelmassa, joka pyrkii perustamaan alueelle 4-6 residenssiä, on huomioitu aluekehityslähtökohta yhtenä hankkeen ulottuvuutena: ”*Hanke vahvistaa Etelä-Savon alueellista kehitystä ja erityisesti maaseudun hyvinvointia. Maaseudun elinvoimaisuus paranee ja työpaikat vahvistuvat. Pitkällä tähtäyksellä toiminta vaikuttaa monipuolisesti koko alueen hyvinvointiin. Hanke sitoo myös vahvemmin maaseudun kehittämistä osaksi aluekehitystyötä*.”⁴⁷

Kyselyn mukaan paikallisen yhteisön kanssa yhdessä tekeminen oli residensseissä usein kuitenkin vapaaehtoista ja riippui taiteilijan kiinnostuksesta sekä residenssin resursseista. Osa residensseistä ajatteli, että pelkkä taiteilijan läsnäolo, vuorovaikutus ja työskentely riittävät; taiteilijaa ei velvoiteta tekemään mitään alueellisen tai paikallisyhteisön kanssa. Esimerkiksi Tapiolan vierasateljeessa taiteilijan läsnäoloa paikkakunnalla ”*ei lähtökohtaisesti hyödynnetä. Taiteilija tulee tekemään omaa työtä. Ateljeesäätiö tarjoaa kontakteja ja mahdollisuuksia hyödyntää paikkakuntaa. Ajatuksena on että taiteilijan työn ja kontaktien kautta syntyy hyviä asioita, kauaskantoisia seurauksia*” (Suomi / Tapiolan vierasateljeen kyselyvastaus).

Konkreettisesti ympäristöön ovat vaikuttaneet erityisesti kaupunki- tai ympäristöteosten kanssa työskentelevät residenssitaiteilijat: ”*Espoon ensimmäinen residenssi (Germa Huijbers, Hollanti) vaikutti ratkaisevasti Etelä-Leppävaaran aluesuunnitteluun: Alberganesplanadin pohjoispää varattiin julkista taideteosta varten ja siihen tilattiin Huijbersilta ympäristöteos*.” (Talamaa / Espoon taidemuseon kyselyvastaus).

---

⁴⁶ Alueiden vahvuudeksi 2003, 30.

⁴⁷ Etelä-Savon residenssiverkosto, esiselvityshanke 2004, 3.

Kyselyn mukaan residenssin merkitys ja pitkäaikainen hyöty paikkakunnalle tai sen taide-elämälle syntyi ensisijaisesti siitä, minkälaisia yhteyksiä residenssit loivat paikallisiin taiteilijoihin eli vierailevien ja paikallisten taiteilijoiden kontakteista. Vaikutukset olivat näkyneet mm. ammatillisina yhteistyö- ja jatkoprojekteina, oma merkityksensä oli myös henkilökohtaisilla ystävyyssuhteilla. Lisäksi residenssitoiminnalla oli vaikutusta myös paikallisten taiteilijoiden liikkuvuuteen, sillä kontaktit poikivat toisinaan myös heille näyttelykutsuja ulkomaille. ”*Uutena toimintamuotona kuraattoriresidenssit hyödyttävät suomalaisia taiteilijoita erityisesti, kun kansainväliset kuraattorit pääsevät tutustumaan perusteellisesti suomalaiseen taidetarjontaan.*” (Rustanius, Henriksson ja Kokko / HIAPin kyselyvastaus.)

Merkittävä hyöty paikkakunnalle olivat myös vierastaiteilijoiden tuomat uudet näkökulmat, taiteellinen vuorovaikutus, lisä taidetarjontaan tai -opetukseen. ”*Kansainvälisyys- ja taidekasvatuksen tuloksia voidaan mitata vasta tulevaisuudessa, mutta katson sen merkitykselliseksi.*” (Törmä / Koppelon taiteilijaresidenssin kyselyvastaus.)

Residenssin vaikutus paikalliseen taide-elämään oli usein suhteessa paikkakunnan kokoon. Pienellä paikkakunnalla yksittäiset ulkomaiset taiteilijat näkyivät julkisuudessa enemmän kuin vaikkapa pääkaupunkiseudulla, jossa taiteen kentällä oli jo paljon toimijoita ja kansainvälisyyttä. Taiteilijoista kirjoitettiin erityisesti paikallislehdissä taiteilijahaastattelun tai kritiikin muodossa, satunnaisesti he pääsivät esille myös muussa mediassa.

”*Taiteellisesti vilkkaalla paikkakunnalla on ajoittain vaikeata herättää mielenkiintoa vierastaiteilijoihin.*” (Kaurinkoski / NIFCA:n kyselyvastaus.)

”*Paikallislehti Inarilainen on jututtanut melkeinpä kaikki vierailijat. Paikallisradio ja Saamenradio ja tv ovat niin ikään tuoneet aika-ajoin julki tapahtumia ja henkilöitä. Maakuntalehti Lapin Kansaa kiinnostaa lähinnä näyttelyt, avajaiset, kulttuuritapahtumiin liittyvät asiat silloin tällöin. Residenssin ansiosta inarilaiset mieltävät Koppelon taidekyläksi*” (Törmä / Koppelon taiteilijaresidenssin kyselyvastaus.)

Kyselyyn vastanneiden joukossa oli myös residenssejä, jotka näkivät residenssin ja paikkakunnan erityispiirteiden (mm. Ålands Skärgårds gästateljén osalta Kökarin luonto ja saaristomaisema⁴⁸) lähtökohtaisesti antavan enemmän taiteilijalle kuin taiteilijan paikkakunnalle.

Residenssien seurannaisvaikutukset

Residenssien merkitys ja vaikutukset eivät aina välttämättä näy heti, vaan ne voivat poikia erilaisia projekteja ja yhteistyötä vielä residenssin jälkeenkin, pienellä viiveellä. Konkreettisina seurannaisvaikutuksina residenssit nostivatkin esiin syntyneet jatkoprojektit, kuten residenssitaiteilijoiden lukuisat itse tuottamat projektit Suomessa.

”Monet taiteilijat ovat residenssin aikana etsineet itse aktiivisesti uusia näyttelytiloja ja projektimahdollisuuksia, jotka ovat toteutuneet seuraavan 1 - 2 vuoden aikana. Esimerkiksi vuonna 2004 Suomessa ja Raumalla vieraili yhteensä seitsemän aiempaa Raumars-taiteilijaa.”

(Aarnio / Raumarsin kyselyvastaus.)

Toinen seurannaisvaikutus oli residenssitaiteilijoiden ja suomalaistaiteilijoiden yhteistyöprojektit Suomessa ja ulkomailla.

”Usein vierasateljeeoleskeluista seuraa jonkinlainen yhteistyö. Yhteistyö saattaa syntyä paikallisten taiteilijoiden, NIFCA:n ateljeissa samanaikaisesti työskentelevien taiteilijoiden, kuraattoreiden tai NIFCA:n kanssa.”

(Kaurinkoski / NIFCA:n kyselyvastaus.)

Lisäksi residenssien mukaan vierailujakson aikana tehdyt teokset kulkeutuivat usein myöhemmin taiteilijoiden mukana taiteilijan ulkomailla pitämiin näyttelyihin, kokoelmiin tai taidetapahtumiin. Muun muassa Tapiolan vierasateljeessa työskennelleen kanadalaisen kuvataiteilijan Jean-Pierre Aubén residenssiä seurasi ulkomailla pitkä sarja teoksia, jotka kaikki liittyivät hänen residenssin aikana tekemäänsä tutkimukseen⁴⁹.

---

⁴⁸ Paldan / Ålands Skärgårds gästateljén kyselyvastaus.

⁴⁹ Kuvataiteilija Jean Pierre Aubé Tapiola Guest Studio questionnaire -kyselyvastaus.

Residenssit olivat poikineet uusia hankkeita myös vierastaiteilijoiden kotimaassa ym. Esimerkiksi virolainen Evelyn Mürsepp työskenteli Loviisan vierasateljeessa keväällä 2000 ja perusti sen jälkeen residenssiohjelman MoKS – Mooste Guest Studio – Viroon⁵⁰. Vastaavia vierailujen pohjalta syntyneitä muita hankkeita olivat mm.:

”Vierailevat taiteilijat ovat residenssissä vierailunsa jälkeen kehittäneet mm. Kulttuurivoimala-yhdistystä vastaavan hankkeen Tansaniassa.”

(Moisio / Kulttuurivoimala Mansikkanokan residenssin kyselyvastaus.)

”Nykytaiteenyhdistys Platform Vaasassa sai alkunsa Stundarsin ’Leader II-projekt Skaparkraft’ -projektissa.”

(Lygdbäck / Ateljé Stundarsin kyselyvastaus.)

Residenssitoiminnan kehittäminen

Tulevaisuudennäkymiä ja kehittämistarpeita

Residenssien toimintavuodet eivät poikenneet selkeästi toisistaan; pientä vaihtelua lukuun ottamatta kyselyyn vastanneiden osalta toiminta oli kohtalaisen vakiintunutta. Vuosi 2004 oli myös monelle vuosituhanen vaihteessa perustetulle residenssille jo selkeämmin ”varma” vuosi tai toiminnallisesti vilkas vuosi. Muutama residenssi mainitsi myös, että ohjelman kiinnostavuus ja tunnettavuus kansainvälisesti oli kasvanut tai että hakemusten määrä oli lisääntynyt ja taso oli noussut. HIAPilla vuosi 2004 erosi sisällöllisesti aikaisemmista vuosista uuden yhteistyömallin takia:

”Vuoden 2004 alusta alkoivat HIAPin kuraattoriresidenssit yhteistyössä näyttelyvaihtokeskus Framen kanssa. Uudet yhteistyön muodot Kuvataideakatemian kanssa alkoivat (opetus, näyttelyt). HIAP – FRAME - Kuvataideakatemian kehittämisprojektille myönnettiin 20 000 euron tuki (SKR). Näyttely-, opetus- ja luentotoiminta on ollut vilkkaampaa. Ensimmäistä kertaa julkaistiin paikalliseen ja kansainväliseen levitykseen residenssikatalogi. WWW-sivujen uudistaminen ja päivitys ajankohtaisti tiedot. HIAPin kansainvälisten yhteistyökumppaneiden painoarvo on kasvanut merkittävästi. Toimintaresurssi on ollut enemmän.”

(Rustanius, Henriksson ja Kokko / HIAPin kyselyvastaus.)

---

⁵⁰ Jäppinen 2005, 24.

Omaa toimintaa arvioidessaan residenssit toivat esiin erilaisia kehittämistarpeita ja suunnitelmia. Muutaman residenssin kohdalla hankaluuksia aiheuttivat tilakysymykset, esimerkiksi puutteelliset asuintilat. Osa residensseistä taas halusi kehittää verkostoitumista, osa vierastaiteilijoiden näkyvyyttä taiteen kentällä

”Kehittämistä on erityisesti suhteessa paikallisiin taiteilijoihin – verkostoitumista olisi hyvä edistää. – Paikallistasolla olisi hyvä, jos residenssitaiteilijat näkyisivät paremmin Kolin kylällä ja olisivat selkeämmin osa kylää.”

(Hallakorpi / Kolin Ryynäsen kyselyvastaus.)

”aktiivisempi verkostoituminen suomalais-ruotsalaisten alueiden residenssien kesken.”

(Lönnqvist / Artist in Residence Pro Artibuksen kyselyvastaus.)

”Tulisi kehittää residenssiohjelmaa ulospäin suuntautuvaksi myös paikalliselle yleisölle: Vaikka laaja yhteistyökumppanuus eri toimijoiden kanssa on myös etu, se on myös hajautettua ja täten estää paikallisesti ulospäin suuntautuvan, profiloituneen kansainvälisen näyttelytoiminnan, jonka paikallinen ja kansainvälinen vaikutus olisi vielä suurempi. Säännöllisen galleriatoiminnan puute vaikuttaa myös kansainvälisten vaihtojen solmimiseen koska yhä useampiin residenssiohjelmiin liittyy näyttely- ja esitystoiminta. Täten sopimuksia solmitaan helpommin niiden kanssa joilla on tällainen foorumi käytössään.”

(Rustanius, Henriksson ja Kokko / HIAPin kyselyvastaus.)

Yleisesti residenssien ylläpitäjien jatkuvana huolena oli, että rahoituksen saanti on vuosittain epävarmaa ja vaihtelevaa. Toiminta on riippuvaista rahoittajista ja mikäli rahoitus loppuu, tulee ongelmia. Esimerkiksi kaupunkien viimeaikaiset säästötoimet ovat ratkaisevasti vaikuttaneet residenssien toimintaan. Vuosittaiset avustukset eivät myöskään kata perustoiminnan kokonaiskuluja, ja työntekijöiden palkkarahoitus on pysyvä ongelma. Talkoilla ei hoideta jatkuvaa ympärivuotista työtä. Myös studioiden varustuksen kehittämiseen ja ylläpitoon, investointeja vaativiin laitteiston hankintoihin ym. ei ole tarpeeksi resursseja. Residenssin käynnistämiseen ja perustamiskuluihin saattaakin yleisesti löytyä helpommin varoja, projektirahoitusta, kuin vakinaisen toiminnan pyörittämiseen.

Ongelmaksi koettiin myös se, että taiteilijoiden täytyy kustantaa matkansa itse. Useissa maissa ei ole mahdollisuuksia hakea matkakuluihin rahoitusta taiteilijoiden yleisten tukijärjestelmien puutteen vuoksi, mikä vaikeuttaa ja rajaa mahdollisuuksia hakea residenssiin sekä hidastaa myös yhteyksien ja yhteistyökumppanien hankkimista näistä maista. Nykyinen järjestelmä suosii vauraista maista tulevia taiteilijoita, koska se edellyttää omaa rahoitusta, jota mm. kehitysmailla ei ole. Ongelma vaatisi ratkaisua myös mm. nykytaiteen kentän maantieteellisten painopisteiden muutosten takia. Esimerkiksi kehitysyhteistyövarojen tai muiden uusien rahoituslähteiden suuntaamista residenssitoimintaan tulisikin laajemmin pohtia.

”Jotkut taiteilijat eivät hae Raumars-residenssiä, koska emme maksa taiteilijoiden matkakuluja. Välillä tulee sellaisia kommentteja, että olemmeko vain rikkaita, valkoisia länsimaisia taiteilijoita varten.”

(Aarnio / Raumarsin kyselyvastaus.)

”Länsimaiden ulkopuolelta haetaan paljon, mutta pian käy selväksi, ettei olekaan rahaa tulla ja pyydetään apua. Yleensä kehotamme kääntymään oman maan organisaatioiden puoleen. Joskus myös oman maan suurlähetystöt auttavat. On ikävää joutua tarjoamaan ”emme voi auttaa” vastausta.”

(Hallakorpi / Kolin Ryyinäsen kyselyvastaus.)

Ajankohtainen kysymys residenssimailmassa onkin, miten residenssien tulisi kohdata taidemailman globalisaatio; vastata kasvavaan kiinnostukseen eri puolilta maailmaa vai kehittää tiettyjä vaihtoja eli keskittyä esimerkiksi tietyn alueellisesti rajatun alueen taiteilijoihin⁵¹.

Tulevaisuuden näkymien osalta residenssit kokivat että perusedellytykset taiteilijavieras toiminnan jatkumiselle ovat periaatteessa olemassa, mikäli tuki jatkuu. Toisaalta tietyt rahoituksen ongelmakysymykset pitäisi pystyä ratkaisemaan. Toimintaresurssien kasvaminen on myös edellytys toiminnan kehittämiseksi tai laajentamiseksi, johon ei monellakaan residenssillä ole resursseja. Vain pari yksittäistä residenssiä suunnitteli laajentavansa toimintaa.

---

⁵¹ Tuerlings & Hagoort 2005, 11.

Ajankohtainen on myös Pohjoismaiden ministerineuvoston tänä vuonna tekemä päätös, jonka mukaan Pohjoismaiden nykytaiteen instituutti NIFCA lakkautetaan vuoden 2007 alussa; vierasateljeetoiminnan on tarkoitus silti jatkua Suomenlinnassa⁵².

Taiteilijavierastoinnin kehittämishojelman toteutuminen

Taiteen keskustoimikunnan vuoden 1997 kehittämishojelma kirjasi 15 ehdotusta edistää suomalaisten taiteilijoiden työskentelyä ulkomailla ja ulkomaisten taiteilijoiden työskentelyä Suomessa (liite 3). Ohjelma käsitti useita hankesuunnitelmia eri osa-alueilla. Niihin kuului mm. osallistuminen kansainvälisiin residenssihojelmiin, residenssiverkostojen kehittämiseen, kahdenvälisiä taiteilijavaihto-ohjelmia, residenssien vuokraaminen kansainvälisistä keskuksista suomalaistaiteilijoille ym. Alla on käyty järjestyksessä lyhyesti läpi Suomessa toimivia residenssejä koskevien tavoitteiden ja pilottihankkeiden onnistuminen⁵³.

---

⁵² Pohjoismaiden kulttuuriyhteistyön rakenteet toimintaa tukeviksi.

http://www.minedu.fi/opm/uutiset/archive/2005/10/26_4.html (haettu 26.10.2005).

⁵³ Muut kehittämishojelman ehdotukset liittyivät suomalaisiin vierasateljeihin ulkomailla tai taiteilijaliikkuvuuteen ja ne ovat toteutuneet seuraavasti: Ehdotus 4 – tilan vuokraaminen suomalaistaiteilijoille laadukkaista ulkomaisista taiteilijakeskuksista – on toteutunut vain osittain. Esimerkiksi Künstlerhaus Bethanien pilotti-projekti, joka mahdollisti Roi Vaaran työskentelyn residenssissä Bethanienissa, ei jatkunut osoittaututtuaan liian kalliiksi. Myöskään yhteistyölle Lontoon ACME-keskuksen kanssa ei löytynyt rahoitusta. (Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäätiön hallitus 2/01 § (pöytäkirja); asiamies Esko Vesikansa puhelu 26.8.2005.) Nytemmin Näyttelyvaihtokeskus FRAMEn uudet residenssit kansainvälisissä residenssikeskuksissa kuten Location One -residenssihojelmassa New Yorkissa ovat osittain onnistuneet toteuttamaan tämän ehdotuksen mukaista mallia. FRAMEn residensseissä budjetti räätälöidään aina tapauskohtaisesti, esim. Location One ohjelman kohdalla partnership/kumppanuus perustuu periaatteeseen, jossa FRAME maksaa osan residenssistä, osan paikallinen taho, osan muut tahot. (Kuraattori Irmeli Kokko puhelu 26.8.2005.)

Kehittämishojelma (ehdotus 12) ehdotti myös, että jo olemassa olevien apuraha- ja muiden taiteilijoiden tukijärjestelmien puitteissa tulee varoja suunnata suomalaisten taiteilijoiden osallistumiseen kansainväliseen taiteilijavierastointiin. On vaikea arvioida onko näin tapahtunut ja miten tietoisesti, eli onko esim. vuosiapurahoja tai vastaavia käytetty tällaiseen, tuettu residenssitoimintaan liittyviä taiteilijoiden hankkeita. Taiteen keskustoimikunnan tekemässä selvityksessä todetaan kuitenkin että ”huomattava ja oletettavasti kasvava osa tutkimuodoista kanavoituu kansainväliseen toimintaan tai työskentelyyn ulkomailla. (Karttunen 2005a, 11).

- Kansainvälisistä residenssitaiteilijavaihto-ohjelmista Pèpinières ja Unesco-Aschberg jatkuvat edelleen. Pèpinièresin kautta on 16 suomalaistaiteilijaa työskennellyt taidekeskuksissa ulkomailla ja 13 eri alan taiteilijaa on ollut residenssissä Suomessa⁵⁴. (Ehdotukset 1 – 2, ks. liite 3.)
- Kahdenvälisiin sopimukseen perustuva ateljeevaihtotavoite ei ole toteutunut siinä mittakaavassa kuin ehkä oli odotettu. Vain noin 2/5:lla residensseistä on ollut vasta- vuoroisia taiteilijavaihto-ohjelmia, jotka tarjoavat myös suomalaistaiteilijoille mahdollisuuden työskennellä residenssissä ulkomailla. Osa näistä ohjelmista on ollut myös lyhytkestoisia, tai niihin haku on ollut alueellisesti tai muutoin rajattu, esimerkiksi vain tietyn alueen taiteilijoille. (Ehdotus 3.)
- Kansainvälisistä yhteistyöverkostoista Ars Balticaa ja Itämeren ulottuvuutta on hyödynnetty jossain määrin residenssiyhteistyössä. Vuosituhannen vaihteessa perustettu Baltic Sea Residency Network järjesti tapaamisia ja Itämeren residensseistä koottiin oma internetsivusto. Myöhemmin verkoston tapaamisten merkitys on vähentynyt, osittain siksi että kansainvälisen Res Artis -verkoston myötä residensseillä ei ole resursseja (rahaa ja aikaa) useampaan tapaamiseen vuosittain. Alueellisuutta ei ehkä enää koeta riittävästi yhdistäväksi tekijäksi, residenssejä yhdistävät enemmän toisiinsa ohjelmasisältöjen yhtäläisyydet. Itämeren yhteistyö on näkynyt parhaiten eräiden yksittäisten residenssien toiminnan ja kontaktien tasolla, muun muassa Loviisan ja Kotkan vierasateljeissa balttialaiset taiteilijat ovat olleet etusijalla ja toimijoiden välillä on ollut paljon yhteistyötä. (Ehdotus 5.)
- Ehdotuksen mukaisesti kunnat ja eri kulttuurilaitokset ovat ottaneet residenssitoiminnan osaksi omaa kansainvälistymisstrategiaansa. Residensseistä hallintomuodoltaan kunnallisia on 35 % ja kunnat ovat valtion lisäksi residenssitoiminnan suurin tukija. Kuntien rooli on keskeinen residenssitoiminnan rahoittamisessa, tilan tarjoajana tai toiminnan pyörittäjänä. (Ehdotus 6.)

---

⁵⁴ Mikäli nykyisen map^{xxl}-ohjelmakierroksen taiteilijat lasketaan mukaan.

- Jo ohjelman laatimistyön aikana tuetut kotimaiset pilottihankkeet ovat pääosin jatkuneet ja uusia residenssihankkeita on tullut lisää. Sen sijaan tavoite rahoituspäätösten pituudesta – ”*Rahoituspäätösten tulisi tarvittaessa voida olla useampivuotisia, esim. 3 vuodeksi*”⁵⁵ – ja rahoituksen lyhytjänteisyys (eli vuosittainen haku) on edelleen residensseille ongelma. (Ehdotus 7.)
- Alueelliset taidetoimikunnat ovat osallistuneet kansainvälisen taiteilijavaihdon kehittämiseen, ja maakunnissa niiden rooli on erityisen tärkeä. Lisäksi alueelliset taidetoimikunnat ovat käynnistäneet myös vierasateljeita ulkomailla. Kuntien ja alueellisten taidetoimikuntien tuki ja aloitteellisuus on varmasti yksi syy siihen että residenssitoiminta ei ole keskittynyt vain Etelä-Suomeen, vaan ulottuu laajasti eri puolille Suomea. (Ehdotus 8.)
- Tavoite perustaa monialainen taiteilijakeskus Helsinkiin toteutui HIAPin myötä⁵⁶. (Ehdotus 9.)
- Yhtenä ehdotuksena oli myös, että taiteilijavierasohjelmiin liittyvät työskentelyjaksot saatettaisiin ulkomaalaispolitiikassa oleskelu- ja työlupien osalta erityiskohteluun, jotta hidaskäsittelymenettely ei haittaisi toiminnan edellyttämää joustavuutta⁵⁷. Tämän osalta ei ole tehty virallista päätöstä. Pysyvien vaihto-ohjelmien kohdalla käytäntö toimii, asiassa on lähestytty viranomaisia ja on muodostunut sujuva toimintatapa. EU:n ulkopuolelta tulevien taiteilijoiden kohdalla asia on yhä ajankohtainen. (Ehdotus 10.)
- Ohjelma ehdotti myös residenssirahaston perustamista, jotta määrärahaa olisi voittoa useammaksi vuodeksi tiettyjen taiteilijaohjelmien toteutukseen⁵⁸. Varsinaista rahastoa ei perustettu, mutta vuodesta 1997 lähtien Taiteen keskustoimikunta on jakanut residenssijaoston ehdotuksen perusteella avustuksia matka- ja elantokustan-

---

⁵⁵ Kauhanen ja Malkavaara 1997, 58.

⁵⁶ Pääkaupunkiseudun residenssitarjonnasta – HIAP, NIFCA, Tapiolan vierasateljee – tosin puuttuu edelleen sellainen residenssi, johon olisi avoin haku kansainvälisesti; nyt taiteilijat tulevat kyseisiin residensseihin joko taiteilijavaihtosopimusten, kuraattorin kutsun tai yhteistyökumppaneiden kautta tai haku on muutoin alueellisesti rajattu.

⁵⁷ Kauhanen ja Malkavaara 1997, 65.

⁵⁸ Kauhanen ja Malkavaara 1997, 59.

nuksiin laadukkaisiin ulkomaisiin residenssiohjelmiin hyväksytyille taiteilijoille sekä kunnille, yhdistyksille tai muille yhteisöille residenssien käynnistys- ja toimintakuluihin. Määräraha kohosi merkittävästi erityisesti vuonna 1999 ja vuonna 2004. Karttusen selvityksen mukaan residenssiavustuksiin (ja Ars Baltica -toimintaan) on viiden viime vuoden aikana käytetty noin 192 000 euroa vuosittain (vuoden 2004 hintaan).⁵⁹ (Ehdotus 11.)

- Residenssitiedotuksen osalta ohjelma ehdotti että ateljeesäätiön 1996 kokoamaa vierasateljeerekisteriä kehitetään mm. Res Artisin rekisterin yhteydessä. Ateljeesäätiö oli mukana kehittämässä maailmanlaajuista Res Artisin residenssirekisteriä ja se toteutui hyvin. Kansainvälisten rekisterien tulo sekä tietotekniikan kehityksen tuomat muutokset rekisterien luonteeseen vähensivät suomeksi kootun, eri puolilla maailmaa sijaitsevien vierasateljeiden rekisterin tarvetta⁶⁰. Ateljeesäätiö on ylläpitänyt www-sivuillaan suomeksi ja englanniksi suomalaisten residenssien sivustoa (www.artists.fi/studio), joka huomioi eri taiteenalat ja käsittää myös linkkejä taiteilijaliikkuvuuteen ja residenssitoimintaan liittyviin verkostoihin ym. (Res Artis, Trans Artists, on-the-move jne.). Lisäksi on ylläpidetty Itämeren residenssiverkoston sivustoa. (Ehdotukset 13 – 14.)
- Vuonna 1996 perustettu Taiteen keskustoimikunnan residenssijaosto on jatkanut toimintaansa. (Ehdotus 15.)

---

⁵⁹ Ks. Karttunen 2005a, 30 ja 14.

Karttusen selvityksen mukaan vuosina 2000–2004 ”taiteilijoilta vuosittain tulleiden hakemusten lukumäärä on laskenut jakson aikana tasaisesti” Karttunen 2005a, 32. Tämä voi osin johtua siitä, että haku ei ole kovin joustava: toisin kuin neljä kertaa vuodessa haettavissa matka-avustuksissa, residenssiavustusten haku on vain kerran vuodessa ja taiteilija voi hakea residenssiavustusta vasta kun hänet on hyväksytty residenssiin. Lisäksi residenssijärjestelmä suosii yksin liikkuvia, taiteilijaresidenssien kirjo ja rahoitus ei tarjoa samanlaisia mahdollisuuksia lapsiperheille. Rahoitus on yleensä kohdennettu vain yhdelle henkilölle. Taiteilijoiden kansainvälisen liikkuvuuden tuki poikkeaa esim. tutkijoiden työskentelystä ulkomailla siinä, että kun perheellinen tutkija lähtee vaihtoon, hänellä on mahdollisuus saada korotettua tukea ja Suomen Akatemia rahoittaa myös perheenjäsenten matkat. Suomen Akatemia, ”Kansainvälisyys Akatemian haut”, <http://www.aka.fi> (haettu 30.10.2005).

⁶⁰ Googlen ynnä muiden hakukoneiden avulla residenssien kotisivut löytyvät verkosta kansainvälisten rekisterien lisäksi myös hakusanoilla, jolloin maakohtaisilla sivustoilla ei ole enää samaa merkitystä.

Yhteenveto

Tässä selvityksessä on tarkasteltu residenssitoiminnan nykytilaa ja sen kehitystä vuosina 1995–2005, ja kartoitettu residenssitoiminnan erilaisia muotoja ja tarpeita sekä vaikutuksia paikalliseen yhteisöön. Selvitys painottui Suomessa toimiviin residensseihin ja vierasateljeihin ja sen aineisto koottiin niille osoitetulla kyselyllä. Vastausprosentti oli noin 55 %.

Suomessa residenssien toiminnan lähtökohtia ja perustamissyitä ovat olleet useimmiten paikallisen taide-elämän stimulointi ja/tai taiteilijoiden kansainvälisten yhteyksien edistäminen. Residenssien määrän kasvu on sidoksissa Taiteen keskustoimikunnan residenssijaoston perustamiseen sekä residenssiavustuksiin, joita alettiin jakaa 1997. Lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta, kuten NIFCA, residenssit ovat syntyneet 90-luvun puolivälin jälkeen. Tätä selvitystä varten koottuun luetteloon löytyi kaiken kaikkiaan 45 taiteilijavieras-toimintaa harjoittavaa tahoja. Näistä tosin osa on aivan uusia, toimintaa vasta aloittelevia hankkeita. Muutama hanke on myös lopettanut toimintansa. Syyt ovat useimmiten liittyneet rahoitukseen. NIFCA taas on lakkautuksen tai rakennemuutoksen edessä vuoden 2007 alusta; vierasateljeehjoelman on kuitenkin tarkoitus jatkua. Aktiivisesti toimivia residenssiohjelmia tai vierasateljeita oli noin kolmisenkymmentä, joista puolet (13 kpl) ympärivuotisia.

Hallinnoltaan residensseistä 2/5 oli yhdistyksiä, kunnallisia oli hieman alle 2/5 ja säätiömuotoisia alle viidesosa. Toiminnalle tyypillistä oli työsuhteiden osa-aikaisuus. Lisäksi vapaaehtoistyöllä oli tärkeä merkitys käytännön toiminnalle; ilman palkattua työntekijää toimivia residenssejä oli 20 % kyselyyn vastanneista.

Vuonna 2004 residenssejä ylläpitävillä organisaatioilla oli käytössä toimintaan keskiarvon mukaan noin 30 000 euroa, mediaani 11 000 euroa. Mediaanikulut jakautuivat seuraavasti: 4 400 € tilat, 2 300 € hallinto ja 4 900 € toiminta – eli projektit ja taiteilijat. Keskiarvoluvut olivat vastaavasti karkeasti 10 000 € kukin. Residenssien antamat tiedot organisaation toiminnan kuluista eivät ole yhteismitallisia, koska mm. taiteilijoille maksettu stipendi saattaa kulkea organisaation kautta tai se on voitu maksaa ulkopuolelta suoraan taiteilijalle jne.

Residenssien talous tukeutui julkiseen tukeen, säätiöihin ja omarahoitukseen. Valtion ja kuntien rahoitus oli merkittävä. Vuonna 2004 kuntien tuki toiminnalle oli keskimäärin

29 % kaikkien residenssien rahoituksesta. Taiteen keskustoimikunnan tuki oli 27 %. Alueellisten taidetoimikuntien rooli oli merkittävä erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella, ja suomenruotsalaisilla seuduilla Svenska Kulturfonden oli merkittävä tukija. Oma lukunsa oli NIFCA, joka toimii Suomen valtion omistamissa tiloissa Suomenlinnassa ja saa Pohjoismaiden ministerineuvoston kautta pohjoismailta rahoitusta. Muina vuosina myös opetusministeriö on myöntänyt avustusta tietyille hankkeille, ja muutama residenssi on saanut tukea EU:n Interreg-ohjelmasta. Pèpinières-ohjelma taas on saanut tukea EU:n Kulttuuri 2000 -ohjelmalta. Residenssiavustukset eivät kuitenkaan kata toiminnan kokonaiskuluja, organisaation oma rahoitus oli myös merkittävä.

Kahdessa kolmesta residenssistä taiteilija ei maksanut tiloista korvausta (vuokraa tai muuta, esim. taideteosta). 2/3 residensseistä myönsi taiteilijalle myös jonkinlaisen stipendin tai käyttörahan. Työtilan ja majoituksen lisäksi puolet residensseistä tarjosi taiteilijalle myös jonkinlaisen näyttelyn. Matkat, materiaalit ja ateriat taiteilija maksoi useimmiten itse.

Residenssit käyttivät eri menetelmiä taiteilijavalinnoissa: avoin haku (85 %), henkilökohtainen tai kuraattorin kutsu, taiteilijavaihto-ohjelmat ym. Vaikka taiteilijavaihto on yksi Taiteen keskustoimikunnan painotus avustuksia myönnettäessä, vain 2/5:lla residensseistä oli ollut taiteilijavaihto-ohjelmia; moni näistä ohjelmista oli ollut lisäksi lyhytaikaisia tai ne eivät olleet vapaasti kaikkien suomalaistaiteilijoiden haettavissa, haku oli voitu kohdistaa esimerkiksi vain tietyn alueen taiteilijoille.

Valtaosa residensseistä oli suunnattu kuvataiteilijoille (90 %), mutta moni residenssi oli avoinna myös esittäville taiteilijoille (30 %), kirjailijoille (20 %) tai muille (25 %; käsittäen mm. muotoilijat, tutkijat, kuraattorit, lastenkulttuurin jne.). Muutama residensseistä oli monialaisia. Ulkomaisten taiteilijoiden lisäksi jopa noin puolet residensseistä tai vierasateljeista otti vastaan myös suomalaisia taiteilijoita.

Kyselyaineiston perusteella taiteilijoiden ennakko-odotukset, mm. residenssin sijainnin tai tarjottujen resurssien suhteen (tuottajan palvelut ym.), eivät aina vastanneet todellisuutta. Tiedotuksessa olisikin panostettava siihen että myös paikkaa ja suomalaisia olosuhteita ennestään tuntematon saa residenssistä tai vierasateljeesta oikeanlaisen kuvan.

Ulkomaisten vierastaiteilijoiden lukumäärä residensseissä Suomessa oli yli kymmenkertais-
tunut kymmenen vuoden aikana: vuonna 1995 kyselyyn vastanneissa residensseissä taiteili-
joita oli yhteensä alle kymmenen, kun vuonna 2004 taiteilijoita oli kaikkiaan 114. Pääsään-
töisesti residensseissä oli vain yksi tai kaksi taiteilijaa kerrallaan; neljässä residenssissä
työskenteli enemmän kuin kaksi taiteilijaa yhtäaikaisesti. Työskentelyjaksot olivat lyhim-
millään olleet kaksi viikkoa, pisimmät noin 6 kuukautta. Jos käytettäisiin residenssiavustus-
ten tukikriteerejä, niin varsinaisen residenssitoiminnan piiriin tulisi itse asiassa lukea vähin-
tään kahden kuukauden työskentelyjaksot, mutta tästä on ollut jonkin verran liukumaa.

Toinen residenssiavustusten tukikriteeri – ’yhteydet paikalliseen taide- ja muuhun yhteis-
söön’ – oli selvityksen mukaan toteutunut melko hyvin; residenssit olivat pyrkineet kytkey-
tymään paikkakunnalla tai alueella johonkin taideorganisaatioon ja paikallisiin taiteilijoi-
hin. Tämä tietenkin riippui osin siitä miten laaja taide-elämä paikkakunnalla ennestään oli.
Ympäristö/ilmapiiri, joka tukee ja ruokkii taiteellista työskentelyä sekä taiteilijan ammatil-
lisiä kontakteja ja verkostoitumista, on taiteilijan työskentelylle tärkeää.

Yhteys paikalliseen yhteisöön ja taide-elämään toimi pääasiassa taiteilijan kontaktien ja
työn kautta. Se näyttäytyi myös opetus-, näyttely- ja esitystoimintana, avoimina ovina, työ-
pajoina tai laitosvierailuina. Kyselyaineiston mukaan residensseissä oli vuonna 2003/2004
syntynyt taiteilijan oman taiteellisen työskentelyn lisäksi lukuisia laskettavia tuotoksia. Osa
residensseistä ei lähtökohtaisesti hyödyntänyt taiteilijan läsnäoloa paikkakunnalla; taiteili-
jan työskentelyn katsottiin riittävän.

Kulttuuripolitiikassa residenssitoiminta on nähty myös alueellisena ja paikallisena kehitys-
tekijänä. Toiminta voi liittyä myös esim. paikkakunnan sosiaaliseen ja terveydelliseen puo-
leen. Muun muassa yhteisöllisesti profiloitunut Raumars teki yhteistyötä päiväkotien, van-
hainkotien, päihdetyönkeskusten kanssa. Taiteilijoiden läsnäoloa alueella oli joskus hyö-
dynnetty myös kouluissa osan kansainvälisyyskasvatusta tai muissa taiteen asiantuntijateh-
täväissä. Residenssien konkreettisia vaikutuksia ympäristöön olivat myös julkiseen tilaan
tulevat ympäristöteokset.

Selvitysaineiston mukaan residenssien merkitys paikkakunnalle syntyi yleensä sen pohjalta
minkälaisia yhteyksiä residenssi ja taiteilija onnistuivat luomaan paikallisiin taiteilijoihin.

Vaikutus saattoi olla suhteessa myös paikkakunnan kokoon; pienellä paikkakunnalla residenssitaiteilijat näkyivät julkisuudessa enemmän kuin pääkaupunkiseudulla. Selvityksen mukaan residenssien vaikutukset eivät rajoittuneet vain residenssin aikaisiin tuotoksiin, sillä residenssit olivat poikineet projekteja myös jälkeenpäin. Monet vierastaiteilijat olivat myöhemmin itse tuottaneet näyttelyitä Suomessa, lisäksi residenssitaiteilijoiden ja paikallisten taiteilijoiden välille oli syntynyt erilaisia jatko- ja yhteistyöprojekteja. Eräs vierastaiteilija perusti residenssin jälkeen oman residenssiohjelman kotimaahansa.

Tulevaisuudennäkymiä ja toimintaa arvioidessaan residenssien huolena oli rahoituksen vuosittainen epävarmuus. Vuosittaiset avustukset eivät kata kokonaiskuluja, mikä on riski pitkäjänteiselle toiminnalle. Työntekijän palkkaus on pysyvä ongelma. Muutamalla residenssillä ongelmia aiheuttavat myös tilakysymykset. Lisäksi ongelmaksi koettiin se että taiteilijoiden täytyy maksaa matkat itse, mikä rajoittaa mahdollisuuksia vastaanottaa taiteilijoita sellaisista maista joilla ei ole vastaavia tukijärjestelmiä kuin Suomessa.

Kehittämissuunnitelmassa (1997) annetut ehdotukset ovat muodostaneet pohjan suomalaiselle residenssitoiminnalle ja ovat edelleen osittain ajankohtaisia. Tietyt osa-alueet ovat onnistuneet paremmin kuin toiset. Pitkäkestoisen rahoituksen saanti eli avustusten hakeminen vuosittain on edelleen ongelma. Lähes jokaisen residenssin taloudellinen perusta on projekti-pohjainen, pysyvä perusrahoitus puuttuu. Vastavuoroisia vaihto-ohjelmia ei myöskään ole syntynyt yhtä paljon kuin ehkä odotettiin. Taiteilijoiden residenssiavustusten hakumenettelyn joustavuutta tulisi miettiä ja kehittää. Myös kansainvälisistä residenssimahdollisuuksista tiedottamista suomalaistaiteilijoille olisi hyvä kehittää edelleen.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma -linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003–2013. Opetusministeriön julkaisuja 2003: 22. Helsinki.

Auvinen, Timo (2004). ”Taiteilijan koti – Mäntyharjun taiteilijakylä -hankkeen loppuraportti”. http://www.mantynharju.fi/taiteilijakoti_11.php (haettu 10.12.2004).

Hagoort, Erik (2005). Residency benefits. *Arsis* 3/2005, 17–19.

Jones, Susan (2005). No Magic. *Trans Artists Newsletter* 12. The Hague: Trans Artists.

Jäppinen, Jouni (2005). ’Se on se eestiläinen’. Loviisan vierasateljee 1995–2005. <http://kotisivu.dnainternet.net/lov-air/other.html> (haettu 13.10.2005).

Karttunen, Sari (2005a). Taidetoimikuntalaitoksen kansainväliset avustukset – taiteilijoiden liikkuvuuden ja vierastalojen tuki 2000–2004. *Työpapereita* 43. Helsinki: Taiteen keskus-toimikunta.

Karttunen, Sari (2005b). Internationalization shapes the artist. *Arsis* 3/2005, 10–11.

Kauhanen, Seppo ja Malkavaara, Jarmo (toim.) (1997). *Artist in Residence – Kansainvälisen taiteilijavierastoiminnan kehittäminen*. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.

Kokko, Irmeli (2005). The ethical dilemma of mobility. *Arsis* 3/2005, 7-9.

Koivunen, Hannele (2004). Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön julkaisuja 2004: 22. Helsinki.

L’enquête artistes (2004). *Étude des programmes des résidences d’artistes des Pépinières européennes pour jeunes artistes 1990-2004*. Marly-le-Roi: Éditions Pépinières.

Malkavaara, Jarmo (2003). Artists-in-Residence. *Arsis* 1/03, 21.

Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön rakenteet toimintaa tukeviksi. http://www.minedu.fi/opm/uutiset/archive/2005/10/26_4.html (haettu 26.10.2005).

Seppälä, Marketta (2003). Artist-in-Residence Programs as a Channel for Internationalization. *Arsis* 1/03, 22-23.

Suomen Akatemia. ”Kansainvälisyys. Akatemian haut”. <http://www.aka.fi> (haettu 30.10.2005)

Suomi, Riikka (2004). Residenssiohjelman vaikutus nuoren taiteilijan kansainväliseen liikkuvuuteen ja uraan. *Taiteilija* 4/2004, 22–23.

Suomi, Riikka (2005a). Artists' experiences of the Tapiola Guest Studio. *Arsis* 3/2005, 42–43.

Suomi, Riikka (2005b). Young artists in residencies. *Arsis* 3/05, 12–13.

Taide on mahdollisuuksia (2002). Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taidepoliittiseksi ohjelmaksi. Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta TAO. Helsinki: Opetusministeriö.

Taiteen keskustoimikunnan residenssiavustusten hakemuslomake,
www.taiteenkeskustoimikunta.fi (haettu 17.10.2005)

Tuerlings, Maria & Erik Hagoort, (eds) (2005). *Trans Artists Newsletter no.13* (2005). The Hague: Trans Artists.

Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta (2003). Opetusministeriön julkaisuja 2003: 20. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.

Vesikansa, Esko (1996). *Artist in Residence*. Kansainväliset vierasateljeet. *Taiteilija* 2-3/1996.

Arkistolähteet / Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäitiön arkisto:

Artist in Residence. Kansainvälinen taiteilijavaihto Suomessa. Teemapäivä Ateneum-Salissa 30.10.1995 (seminaariohjelma)

Etelä-Savon residenssiverkosto. Esiselvitys-hanke 2003–2004. Korjattu suunnitelma 1.11.2004. Mikkelin ammattikorkeakoulu (moniste).

Saha, Hannu ja Malkavaara Jarmo. PEJA-ohjelman Suomen koordinaattorin tehtävien hoito. 10.12.2004 (kirje)

Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäitiön hallitus 2/01 (4.4.2001) § 10 (pöytäkirja).

Vesikansa, Esko. *Artist residences network/Finland/1996*. State of Art report (moniste).

Vesikansa, Esko. *Taiteilijaresidenssin perustaminen Kemijärvelle*. 20.1.2003 (muistio).

Residenssien kyselyvastaukset:

Aarnio Suvi, Raumaras

Aula Kristiina, Kemijärven taiteilijaresidenssi

Hallakorpi Tiina, Kolin Ryynänen

Hirvonen Anna-Riikka, Santun talo, Keuruun museo

Holopainen Paula, Gjutarsin vierasateljee

Jämsä Arja, Oriveden opiston taiteilijaresidenssi

Jäppinen Jouni, Loviisan vierasateljee

Kaurinkoski Mitro, NIFCA, Pohjoismainen nykytaiteen instituutti

Laukka Maria, Voipaala Artists in Residence

Lindberg Martina, Fiskarsin osuuskunta
Lygdbäck Vivan, Ateljé Stundars
Lönnqvist Åsa, Artist in Residence Pro Artibus
Moisio Milla, Kulttuurivoimalan Mansikkanokan residenssi
Paldan Salme, Ålands Skärgårds gästateljé
Passi Leena, Nelimarkka residenssi
Pedersen Elise, Keskustorin ateljee, Tampereen kulttuuritoimi
Rustanius Jaakko, Henriksson Minna L., Kokko Irmeli; HIAP
Romppanen Hannele, PERIODI
Sirén Satu, Eläintarhan huvila, Linnunlaulun residenssi
Suomi Riikka, Tapiolan vierasateljée
Talamaa Päivi, Espoon residenssi (Pépinnières)
Tervaoja Riikka, Taidekeskus Salmela
Törmä Helena, Koppelon taiteilijaresidenssi

Rantala Raija, Berliinin residenssi, Lapin taidetoimikunta
Romppanen Hannele, Valokuvakeskus Peri ry, Suomi-Ranska residenssi-ohjelma valokuva-
taiteilijoille

Haastattelut, puheenvuorot, sähköpostiedustelut ym.

Aubé Jean-Pierre, kuvataiteilija, 3.9.2005 (Tapiola Guest Studio -questionnaire, kyselyvas-
taus).

Campbell Clayton, Res Artisin presidentti, 1.10.2005 (puheenvuoro, Res Artisin yleiskoko-
us Berliini).

de Jong Marja, taiteilija / Saksala ArtRadius, 17.11.2005 (puhelu).

Hoikkala Tuomas, toiminnanjohtaja / Taidekeskus Salmela, 20.10.2005 (sähköposti)

Holmberg Arja, toimintapäällikkö / Kotkan kulttuuriasiainkeskus, 25.8.2005 (puhelu).

Ikäläinen Katri, lehtori / Mikkelin ammattikorkeakoulu, 9.8.2005 (sähköposti).

Jäppinen Jouni, metallitaiteilija, tuottaja / Loviisan vierasateljée, 27.9.2005 (sähköposti).

Kivinen Kati, museoassistentti / Nykyaikaisen taiteen museo Kiasma, 14.11.2005 (puhelu).

Kokko Irmeli, kuraattori / Näyttelyvaihtokeskus FRAME, 26.8.2005 (puhelu).

Kokko Irmeli, kuraattori / Näyttelyvaihtokeskus FRAME, 1.9.2005 (Taiteilijaliikkuvuuden
poetiikkaa ja politiikkaa -puheenvuoro. AiR Loviisa 2005 -seminaari).

Laitinen Ilpo ja Tiina Väinölä, Miekkaniemi Music Club & Residence, 25.10.2005 (sähkö-
posti).

Liedes Päivi, toiminnanjohtaja, Suomen Kirjailijaliitto, 20.10.2005 (sähköposti).

Nurminen Tiina, pääsihteeri / Keski-Suomen taidetoimikunta, 29.8.2005 (sähköposti).

Ryöppy Catarina, kuvataiteilija, 2.9.2005 (Taiteilijanäkökulma residenssiin ja kansainväli-
seen taiteilijaliikkuvuuteen -puheenvuoro. AiR Loviisa 2005 -seminaari).

Siltala Marianna, kuvataidesihteeri / Kotka Studio – Kotkan kulttuuritoimi 14.12.2004
(sähköposti).

van Ingen Sami, kuvataiteilija / Savonrannan Repo, 24.8.2005 (puhelu).

Törneros Yvonne, kulttuurisihteeri / Ålands länskapsregering – Kulturdelegationen,
25.10.2005 (puhelu).

Vesikansa Esko, asiamies / Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäätiö, 26.8.2005 (haastattelu).

Winquist Peter, Eckerö Post & tullhus, 22.10.2005 (sähköposti).

LIITETAULUKKO 1: Residenssissä työskennelleiden kotimaisten ja ulkomaisten taiteilijoiden lukumäärät 1995-2004 residensseittäin

nimi	1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		yht.	yht.	kaikki yhteensä
	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	ulko	koti	
NIFCA			13	2	10	3	11	-	16	1	16	1	24	-	26	-	19	-	26	-	161	7	168
HIAP									5	-	9	1	9	2	6	-	9	-	19	1	57	4	61
Nelimarkka-residenssi	3	-	2	3	2	1	4	6	2	4	6	4	6	1	7	1	15	3	5	2	52	25	77
Loviisan vierasateljee	4	-	3	-	5	-	3	-	5	-	7	-	6	-	8	-	5	-	5	-	51	-	51
AiR Nykarleby			3	-	-	-	4	-	3	-	2	-	5	-	8	-	4	1	4	-	33	1	34
Kolin Rynnänen									1	-	5	6	7	3	3	-	3	-	10	1	29	10	39
Raumars					1	-	1	-	3	2	5	2	3	-	6	-	4	1	5	1	28	6	34
Ateljé Stundars							1	-	1	-	3	3	5	1	4	2	5	1	7	-	26	7	33
Koppelon taiteilijaresidenssi											2	-	4	1	4	-	10	1	6	3	26	5	31
Tapiolan vierasateljee					1	-	4	-	4	-	3	-	3	-	4	-	3	-	3	-	25	-	25
Ålands Skärgårds gästateljee							1		3	5	2	14	2	10	4	22	8	15	4	14	24	90	114
AiR Pro Artibus									1	-	3	-	2	-	3	-	3	-	2	-	14	-	14
Gjutarsin vierasateljee														3	-	5	-	5	-	13	-	13	
Voipaala AiR									1	-	2	1	2	-	1	1	1	1	1	1	8	4	12
Santun talo	-	3	-	3	1	2	-	1	2	1	-	-	-	3	-	2	-	3	3	1	6	19	25
Mansikkanokan residenssi																			5	4	5	4	9
Espoon taidemuseo					1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	3
Periodi																			2	3	2	3	5
Taidekeskus Salmela											-	7	-	4	-	4	-	4	-	5	-	24	24
Oriveden opiston residenssi															-		-	1	-	-	-	1	1
yhteensä	7	3	21	8	21	6	29	6	47	13	66	32	78	25	88	32	94	31	112	36	563	210	773
kaikki yhteensä	10		29		27		35		60		98		103		120		125		148				

Taulukkoon ei ole laskettu mukaan Eläintarhan huvilan taiteilijalukumäärää, koska se sisältää runsaasti lyhytaikaisia majoituksia.

LIITE 1: Kyselylomake (Suomen residenssien kysely)

KYSELY RESIDENSSEILLE 2004

1. Residenssiohjelman nimi _____
2. Järjestävän organisaation nimi _____
3. Osoite _____
4. puh. _____ 5. fax _____
6. e-mail _____ 7. www-osoite _____

8. Residenssin/vierasateljeen osoite ja yhteystiedot (mikäli eri kuin yllä)
_____
_____

9. Lomakevastaajan nimi ja tehtävä/asema residenssiohjelmassa _____
_____

10. Residenssiohjelman perustamisvuosi _____

11. Määrittele yleisesti residenssiohjelman perustamisyy ja tavoite
_____
_____
_____

12. Jos toiminta on lopetettu tai keskeytetty, milloin ja mistä syystä
_____
_____

13. Jos toiminta on vasta suunnitteilla tai alkamassa, määrittele toimintavaihe ja milloin residenssi on arvioitu alkavaksi
_____
_____

14. Organisaatiotyyppi:
 artist-in-residence -ohjelma/keskus
 vierasateljeekeskus
 taidekeskus, jolla residenssiohjelma
 museo, jolla residenssiohjelma
 taiteilijayhteisö
 muu, tarkenna _____

15. Residenssiorganisaation rakenne ja hallinto
a) kuka johtaa ohjelmaa _____
b) kuka hoitaa residenssitoimintaa _____

16. Miten residenssi on verkostoitunut esim. muihin kotimaisiin residensseihin tai kansainvälisiin verkostoihin (verkon nimi, liittymisvuosi ym.)?
_____
_____
_____

17. Residenssiohjelmaan liittyvät henkilöt ja työsuhteet

- a) palkattujen työntekijöiden lukumäärä _____
 työpäivien määrä kuukaudessa keskimäärin _____ pv
 b) onko käytetty työllistämistuella palkattuja, tarkenna _____
 c) arvioi vapaaehtoisena tehdyn talkootyön määrä keskimäärin kuukaudessa: _____ pv tai _____ tuntia
 d) kuvaile vapaaehtoistyön laatua (mitä tehtäviä) ja sen merkitystä residenssitoiminnan pyörittämiselle

18. Kustannukset vuonna 2004

- tilakustannukset _____ €
(jos tila saadaan kaupungilta ilmaiseksi tms., arvioi myös nämä kustannukset)
 hallinnon kustannukset _____ €
 residenssitoimintaan kohdistuvat kustannukset (projektit & taiteilija) _____ €
 kustannukset yhteensä _____ €

19. Rahoitus vuonna 2004 (kohdassa 18 mainitun yhteissumman jakauma)

järjestävän organisaation oma rahoitus	_____ %
taiteen keskustoimikunta	_____ %
aluetaidetoimikunnat	_____ %
muu valtion rahoitus, mikä _____	_____ %
kunta/kaupunki	_____ %
alueellinen rahoitus (esim. maakuntien liitot)	_____ %
säätiöt, mitkä _____	_____ %
EU:n kulttuuriohjelmat	_____ %
EU:n rakennerahastot	_____ %
yrietykset, mitkä _____	_____ %
muu, mikä _____	_____ %

20. Erityiset rahoitusongelmat _____

21. Montako taiteilijaa residenssissä on yhtäaikaaisesti _____

22. Montako taiteilijaa residenssissä on vuosittain (käyttöaste)

	ulkomailta	Suomesta
2004	_____	_____
2003	_____	_____
2002	_____	_____
2001	_____	_____
2000	_____	_____
1999	_____	_____
1998	_____	_____
1997	_____	_____
1996	_____	_____
1995	_____	_____

23. Residenssin kesto kuukausina yleensä vähintään _____ kk enintään _____ kk

24. Onko residenssitoiminta ympärivuotista?

- kyllä
 ei, tarkenna _____

25. Taiteilijoiden valintamenetelmä

- avoin haku kutsu/kuratorointi
 vaihto-ohjelma muu, mikä _____

26. Mikäli kyseessä on vaihto-ohjelma,

a) tarkenna yhteistyötaho ja miten vaihto sai alkunsa _____

c) montako taiteilijaa keskimäärin vuosittain lähtee _____ ja tulee _____

d) kuka valitsee taiteilijat (lähettävä vai vastaanottava organisaatio) _____

27. Kenelle residenssi on suunnattu

a) kansalaisuus

suomi muu, mikä _____

b) ikäraja

ei kyllä, mikä _____

c) taiteenlaji

kuvataide, tarkenna tarvittaessa _____

esittävät taiteet

kirjallisuus

musiikki

muu, mikä _____

28. Miten arvelette että tieto residenssistänne etupäässä leviää taiteilijalle

residenssin omat www-sivut

residenssiverkostojen yhteiset www-sivut (esim. Res Artis, ateljeesäätiö), tarkenna _____

vierastaiteilijalta toiselle taiteilijalle

muu tiedotus, tarkenna _____

29. Tilat ja varustetaso

a) asuintila/majoitus

erillinen vai työtilan yhteydessä

oma vai jaettu

b) työtila/studio

lukumäärä _____

pinta-ala (m²) _____

c) varustetaso

internet

muut tekniset välineet, tarkenna _____

30. Tilojen hallinta

oma

vuokrattu "markkinahinnalla"

vuokrattu subventoidusti

ilmainen käyttöoikeus, tarkenna _____

31. Maksaako taiteilija majoituksesta ja työtiloista korvausta?

ei

kyllä, tarkenna _____

32. Taiteilijalle myönnetty stipendi / käyttöraha

ei kyllä, _____ €/kk

33. Kustannusten jako/ taiteilijalle tarjotut resurssit (mikäli monia erilaisia residenssejä, merkitse yleisin vaihtoehto ja tarvittaessa tarkenna alla)

	instituutio maksaa	taiteilija maksaa
työtila	☐	☐
majoitus	☐	☐
ateriat	☐	☐
materiaalit	☐	☐
näyttelyt	☐	☐
julkaisut	☐	☐

matkat
muu, mikä _____

34. Residenssien tuotokset, lukumäärä

	2004	2003
teoksia paikalliseen taidekokoelmaan	_____	_____
tuotetut projektit/näyttelyt	_____	_____
luennot, esittelyt	_____	_____
avoimet ovet	_____	_____
julkaisut	_____	_____
kurssit, työpajat	_____	_____
laitosvierailut (sairaalat, koulut, päiväkodit)	_____	_____
muu, mikä _____	_____	_____

35. Minkälainen yhteys residenssiohjelmalla on paikalliseen ja alueelliseen kulttuuritoimintaan?

---

36. Paikalliset yhteistyökumppanit

- taideorganisaatiot, mitkä _____
 koulut, mitkä _____
 yliopistot ja korkeakoulut, mitkä _____
 yritykset, mitkä _____
 aluehallintokeskukset, TE-keskukset, maakunnanliitto tms., mitkä _____
 muu, mikä _____

37. Onko taiteilija velvollinen tekemään jotain alueen tai paikallisyhteisön kanssa tai osallistumaan paikalliseen projektiin?

---

38. Millä muulla tavoin taiteilijoiden läsnäoloa hyödynnetään alueella?

---

39. Arvioi residenssin merkitystä ja pitkäaikaista hyötyä paikkakunnalle sekä erityisesti sen mahdollista vaikutusta paikalliseen taiteilijakuntaan ja taide-elämään

---

---

40. Miten residenssi näkyy paikallisessa julkisuudessa/mediassa

---

---

41. Kuvaile mitä mahdollisia seurannaisvaikutuksia residensseillä on ollut, esim. residenssin jälkeisiä taiteilijoiden itse tuottamia yhteis- tai jatkoprojekteja jne.

---

42. Arvioi vapaasti residenssiohjelman onnistumisia ja ongelmia toiminnassa

---

---

43. Poikkeavatko residenssin eri toimintavuodet selkeästi toisistaan, esim. vuosi 2004 aikaisemmista vuosista?

---

44. Dokumentaatio ja palaute

a) onko taiteilijan työskentelyä residenssissä dokumentoitu ja miten _____

b) keräättekö palautetta taiteilijoilta esim. kyselyn ja haastattelun avulla _____

---

45. Taiteilijoihin liittyneet ongelmat

a) matkustamiseen, viisumiin, rahoitukseen tm. liittyviä, tarkenna

---

---

b) sopeutumiseen, residenssissä elämiseen tai työskentelyolosuhteisiin liittyviä

---

c) oletteko havainneet näitä ongelmia erityisesti tietyistä maista tulevien taiteilijoiden kohdalla, ja mistä maista

---

---

46. Oletteko pitäneet yhteyttä taiteilijaan residenssin jälkeen, miten ja missä määrin?

---

47. Minkälaisia tulevaisuudennäkymiä residenssillä on?

---

48. Muita kommentteja, ideoita, ehdotuksia tai huomioita

Kiitos vastauksestasi ja ajastasi !!

Palauta lomake 20. joulukuuta mennessä osoitteeseen:

Suomen Taiteilijaseuran ateljeesäätiö / Riikka Suomi
Lemuntie 4 D 21, 00510 Helsinki
e-mail riikka.suomi@artists.fi
puh. (09) 7268 0471, fax (09) 7268 0472

LIITE 2: Vierasateljeet ja residenssit suomalaistaitelijoille ulkomailla

- Marbellan ateljeetalo, Espanja (kuvataide) www.artists.fi/studio
- Grassinan ateljeetalo, Italia (kuvataide) www.artists.fi/studio
- Ateenan taiteilijahuoneisto, Kreikka (kuvataide) www.artists.fi/studio
- Villa Lante, Italia (kuvataide, tutkimus) www.villalante.org
- Mazzano Romano, Italia (kuvataide, taidekäsityö) www.vainotannerinsaatio.fi/taiteilija.htm
- Skandinaavinen kollegio, Rooman taiteilijatalo, Italia (monialainen) www.skandinaviskforening.org
- Hôtel Chevillon, Ranska (kuvataide, kirjailijat) www.skr.fi
- Künstlerdorf Schöppingen, Saksa (kuvataide, kirjailijat) www.skr.fi
- Cité Internationale des Arts, Ranska (monialainen)
- Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutin säätiö, USA (kuvataide, arkkitehtuuri, design)
www.institute.fi/newyork/stipendit
- Villa Karo, Benin (monialainen) www.villa-karo.org
- Oaxaca taiteilijahuoneisto, Meksiko (kuvataide, kirjailijat, design) www.artists.fi/studio
- Studio Jaune Paris, Ranska (tanssi) www.teme.fi/sttl/lisa_jaune.htm
- Residence Isabella Nizza, Ranska (kirjailijat, tutkimus etc.)
- Casa Karvonen, Italia (monialainen) www.exprofesso.fi
- Porto Guest studio, Portugali (kuvataide, keramiikka, taidekäsityö, musiikki) www.galleria-nunes.com
- Taiteilijatalo Aurinkolaakso, Espanja (kuvataide) <http://neta.fi/aurinkolaakso/>
- Vierasateljee Tansaniassa (monialainen) www.artresidences.artintanzania.org
- Le Centre Méduse, Quebec (kuvataide) www.artists.fi/studio
- iaab, Sveitsi (kuvataide) www.artists.fi/studio
- FRAMEn residenssit, ympäri maailmaa (kuvataide) www.frame-fund.fi
- NIFCA:n residenssit pohjoismaissa (kuvataide, kuraattorit) www.nifca.org

Alueellisten taidetoimikuntien residenssit

Asunnot on tarkoitettu ko. alueiden eri alojen taiteilijoille, taidekasvattajille, kulttuurityöntekijöille tai taiteen tutkijoille; ks. residenssikohtaiset lisätiedot taidetoimikuntien verkkosivuilta.

- Prahan taiteilija-asunto, Tšekki
- Arenys de Mar taiteilija-asunto, Espanja
- Berliinin residenssi, Saksa

Etelä-Savon taidetoimikunta	www.taideverkossa.net
Keski-Suomen taidetoimikunta	www.kstaide.net
Pohjois-Karjalan taidetoimikunta	www.pktaidetoimikunta.net
Satakunnan taidetoimikunta	www.satakunnantaidetoimikunta.fi
Uudenmaan taidetoimikunta	www.intermin.fi/uudenmaantaidetoimikunta
Lapin taidetoimikunta	www.artslap.fi
Oulun läänin taidetoimikunta	www.maistraatti.fi/oulunlaanintaide

LIITE 3: Vuoden 1997 kehittämisohjelman yhteenveto

YHTEENVETO

Tässä Artist in residence - Kansainvälisen taiteilijavierastoinnin kehittämishjelmassa on jäsennetty pääpiirteissään kansainvälisen *Artist in residence* -toiminnan nykytilaa. Käsite on ohjelmassa kääntynyt suomeksi *Taiteilijavierastoinnaksi*. Jäsenyyksen tarkoituksena oli paikantaa niitä yleisiä kehittämistarpeita, joita toimintaan Suomen osalta liittyy.

Tilanne kiteytettiin toteamukseen, että alkuvaiheessa oleva taiteilijavierastointimme on hajanaista ja että siitä puuttuu kokonaissuunnittelu. Eräänä keskeisenä ongelmana todettiin myös se, että Suomessa ei ole sellaisia kansainvälisiä taiteilijavierasohjelmia, jotka tarjoaisivat taiteen tekijöille mahdollisuuden pidempiaikaiseen taiteelliseen työskentelyyn ja vuorovaikutukseen maiden rajojen yli. Suomalaisen taiteilijoiden osallistuminen tällaisiin ohjelmiin edellyttää useimmiten mm. sitä, että ulkomaisille taiteilijoille avataan täällä vastavuoroisia mahdollisuuksia.

Tämän kehittämisohjelman ehdotukset onkin laadittu molemmista mainituista lähtökohdista käsin: *suomalaisten taiteilijoiden työskentelymahdollisuudet ulkomailla ja ulkomaisten taiteilijoiden työskentelymahdollisuudet Suomessa*. Toiminnan kehittämishaasteisiin tulee vastata useampaa eri osa-aluetta koskevilla toimilla. Osa-alueet kietoutuvat yhteen niin, että yhtä aluetta koskevat toimenpiteet heijastuvat myös muille alueille. Seuraavat ehdotukset ovatkin itse asiassa eri näkökulmia samaan kehittämiskokonaisuuteen.

1. On tärkeää hankkia edelleen kokemuksia nuorten taiteilijoiden työpaikkojen vaihto-ohjelmassa, Pépinières-ohjelmassa mukanaolosta. Ohjelma on parhaillaan arviointi- ja kehittämisvaiheessa, jossa pyritään mm. yhä enemmän korostamaan sen yleiseurooppalaista luonnetta ja toimintaa ja turvaamaan sen rahoitusta. Tuloksellisen arviointi- ja kehitystyön jälkeen tulee opetusministeriön osoittaa taiteen keskustoimikunnalle asianmukaiset resurssit ohjelmaan osallistumiseen. Ohjelman lähtökohdista on, että mukana olevat kunnat edelleenkin vastaavat taiteilijoiden majoitus- ja työskentelytiloista.
2. Suomen tulee olla mukana myös Unesco-Aschberg -ohjelman yhteistyön jatkovaiheissa. Kiinteistö Oy Kaapelitalon, Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskuksen ja Taiteen keskustoimikunnan tulee osallistua suomalaisen residenssin kustannuksiin.
3. Residenssi-ohjelman laajaan keinovalikoimaan kuuluu myös kahdenvälisiin sopimuksiin perustuva ateljeevaihto ja sen edelleen kehittäminen. Tästä syystä tulee Tapiolan Ateljeetalon taiteilijavaihdon kotimaisten yhteistyökumppaneiden osallistua taiteilijavaihdon kustannuksiin myös pilottivaiheen jälkeen.
4. Künstlerhaus Bethanien pilotti-projekti Berliinissä on tärkeä hanke, jonka kokemusten arvioinnin jälkeen tulee ottaa kantaa pysyvämpään yhteistyöhön kyseisen instituutin kanssa. Myös ACME:n osalta tulee käynnistää varsinaiset yhteistyöneuvottelut suomalaisten taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämiseksi Lontoossa.
5. Kehitys Euroopassa edellyttää monenlaisia dialogin väyliä myös kulttuurin alueella. Itämeren alueen Ars Balticaa tulee voida mahdollisuuksien mukaan hyödyntää myös residenssiyhteistyössä. Tällä työllä saattaa olla yhtymäkohtaa vireillä olevista kotimaisista residenssihankkeista varsinkin Kotkan, Loviisan ja Porvoon hankkeisiin.
6. On tärkeää, että kunnat ja eri kulttuurilaitokset ottavat taiteilijavierastoinnin osaksi omaa kansainvälistymisstrategiaansa.

7. Edellä on todettu, että kehittämistyön aikana on paitsi laadittu ehdotuksia myös tuotettu kehittämissimpulsseja mm. tukemalla taloudellisesti eräitä kotimaisia hankkeita. Näin taiteen keskustoimikunta on hankkinut tärkeitä käytännön kokemusta taiteilijavierastoiminnan kehittämisestä. Aloitettujen hankkeiden tukemista tulee voida jatkaa. Mahdollisuuksia tulee lisätä niin, että voidaan tukea myös muutamaa uutta alkavaa kokeiluhanketta. Rahoituspäätösten tulisi tarvittaessa voida olla useampivuotisia, esim. 3 vuodeksi.

8. Alueelliset taidetoimikunnat ovat merkittäviä alueellisen taide-elämän edistäjiä. Olisi tärkeää, että ne selvittäisivät mahdollisuuksiaan osallistua myös jatkossa kansainvälisen taiteilijavaihdon kehittämiseen. Taiteen keskustoimikunnan tulisi tarvittaessa tukea tätä kehittämistyötä.

9. Helsinkiin tulisikin vuoteen 2000 mennessä luoda monialainen taiteilijakeskus. Keskus edustaisi erinomaisella tavalla vuoden 2000 kulttuurikaupunki -hankkeen kansainvälisyysstrategiaa.

10. Kansainvälisen taiteilijavierastoiminnan edistämiseksi ehdotetaan harkittavaksi, että taiteilijavierasohjelmiin liittyvät työskentelyjaksot saatettaisiin maamme ulkomaalaispolitiikassa oleskelu- ja työlupien osalta erityiskohteluun. Tämä olisi tarpeen, jotta eräissä tapauksissa vallitseva monopolvinen ja hidas käsittelymenettely ei häiritse toiminnan edellyttämää joustavuutta.

11. Taiteen keskustoimikuntaan tulee perustaa pysyvä residenssirahasto, josta myönnetään joustavasti apurahoja matka- ja elantokustannuksiin taiteilijoille, jotka on hyväksytty laadukkaisiin ulkomaisiin taiteilijavierasohjelmiin. Rahaston tulee saada mahdollisuus sitoa apurahaa useammaksi vuodeksi tiettyjen taiteilijavierasohjelmien toteutukseen.

12. Jo nyt olemassa olevien apuraha- ja muiden taiteilijoiden tukijärjestelmien puitteissa tulisi suunnata varoja myös suomalaisten taiteilijoiden osallistumiseen kansainvälisen taiteilijavierastoimintaan.

13. Vierasateljeerekisterin osalta on Suomen taiteilijaseuran ja sen ateljeesäätien projektina syntynyt suomalaistaiteilijoiden käyttöön vierasateljeeluetteloa paperimonisteena, tietokonelevykkeenä ja Internet-versiona. Suomalaista rekisteriä tulee kehittää Res Artisin piirissä kehiteltävän kansainvälisen rekisterin yhteydessä. Paitsi maantieteellisesti on rekisterin tärkeä olla kattava myös eri taiteenalueiden osalta. Kansainvälisen rekisterin kehittämiseen osallistuminen turvaa myös suomalaisen rekisterin päivittämisen.

14. On tärkeää vastaavalla tavalla järjestää myös kansainvälisen taiteilijavaihdon verkostorekisteri. Verkostorekisteri kattaisi mm. Res Artis -verkoston, Pépinières-ohjelman jne. toimijoiden yhteystiedot.

15. Edellisissä kohdissa esitetyt toimenpide-ehdotukset muodostavat perustaa sille maamme kansainväliselle taiteilijavierasohjelmalle ja -politiikalle, jonka jatkuva kehittäminen on taiteen keskustoimikunnan tehtävä. Erityisen residenssijaoston tulisikin olla keskustoimikunnan pysyvänä jaostona.

Tämän ohjelman keskeisenä periaatteena on, että kehittämistyön alkuvaiheessa on tärkeää rohkaista ja myös taloudellisesti tukea mahdollisimman monenlaisia, erityyppisiä hankkeita. Oheisten kehittämissuositusten kustannusvaikutukset ovat taiteen keskustoimikunnan talousarvion osalta seuraavanlaiset: Erityistä residenssirahastoa varten tulisi varata 500 000 markan määräraha. Samaa suuruusluokkaa edustaa myös muiden kohtien yhteenlaskettu kustannusvaikutus. Taiteen keskustoimikunnan vuotuinen määräraha tarve kansainvälisen taiteilijavierastoiminnan kehittämissuositusten osalta on näin 1 miljoonan markan luokkaa. Toiminnan luonteesta johtuen olisi myös tärkeää kyetä turvaamaan ohjelmalle pidempiaikainen rahoitus.

Työpapereita - Working Papers
Tutkimusyksikkö, taiteen keskustoimikunta
Research Unit, the Arts Council of Finland
(ISSN 0788-5318):

- n:o 1 Ritva MITCHELL & Sari KARTTUNEN: Why and How to Define an Artist? Types of Definitions and their Implications for Empirical Research Results.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4484-5
- n:o 2 Matti LAHTINEN: Evaluating Music Policy. Applying Ethnomusicological Frame of Reference of the Study of "A Political System Directing the Production of Music".
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4485-3
- n:o 3 Tuulikki KARJALAINEN: Kuhmo Chamber Music Festival. The Structure of the Festival's Economy and the Economic Impact of Festival.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4486-1
- n:o 4 Auli IRJALA: Säveltaiteilijatutkimus. Tutkimusjoukon kokoaminen.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4417-9
- n:o 5 Auli IRJALA: Selvitys musiikki-instituuttien toiminnasta vuosina 1987-1989.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4487-X
- n:o 6 Auli IRJALA: The Socio-economic Position of Composers and Musicians in Finland. Collection of Data.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4538-8
- n:o 7 Ritva MITCHELL: On the Arts and Employment in Finland.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4541-8
- n:o 8 Presentation av forskningsprojekt och publikationer 20.3.1991.
Centralkommissionen för konst. Helsingfors 1991. ISBN 951-47-4542-6
- n:o 9 Paula KARHUNEN: Kuka on näyttämötaiteilija? Näyttämötaiteilijatutkimuksen lähtökohtia.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4649-X
- n:o 10 Paula KARHUNEN: Who is a Scenic Artist? Starting Points in the Study on Scenic Artists.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4666-X
- n:o 11 Ritva MITCHELL: Patterns of Cultural Participation and Consumption in Finland in the 1980's.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5492-1
- n:o 12 Auli IRJALA: Valtion tuki säveltaiteilijoille 1980-luvulla.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5493-X
- n:o 13 Ilkka HEISKANEN och Pasi SAUKKONEN: Kulturen och den regionala utvecklingen. En översikt över de finländska forskningsprojekten.
Centralkommissionen för konst. Helsingfors 1991. ISBN 951-47-5721-1
- n:o 14 Paula KARHUNEN: Valtion tuki näyttämötaiteilijoille vuosina 1980-1991.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1992. ISBN 951-47-5921-4
- n:o 15 Sari KARTTUNEN: Kuvataiteilijan ammatti. Katsaus viimeaikaisiin tutkimussuuntauksiin taiteilijan asema -tutkimuksen näkökulmasta.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1992. ISBN 951-47-6166-9
- n:o 16 Survey on the Economic Situation and Social Status of the Artist in Finland.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1992. ISBN 951-47-6266-5
- n:o 17 Auli IRJALA: A Minority in Music. Women as Professional Composers and Musicians.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1992. ISBN 951-47-6765-9
- n:o 18 Danielle CLICHE, Auli IRJALA and Eija RISTIMÄKI: National Cultural Policy Framework and Trends in Finland.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1993. ISBN 951-47-8200-3
- n:o 19 Merja HEIKKINEN and Paula KARHUNEN: Focus and Functions of Public Support for Artists in Finland.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1993. ISBN 951-47-8693-9
- n:o 20 Eija RISTIMÄKI: The Role of Intermediary Bodies within the Finnish Public Cultural Administration.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1994. ISBN 951-53-0226-9

- n:o 21 Paula KARHUNEN: The Interaction between Artists' Professional Training and Employment in the Field of Finnish Theatre.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1994. ISBN 951-53-0227-7
- n:o 22 Merja HEIKKINEN: Effects of Direct Support on Artists' Incomes.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1994. ISBN 951-53-0228-5
- n:o 23 Henrikki HEIKKA: The Helsinki Metropolitan Area as a National and International Cultural Centre Area.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1994. ISBN 951-53-0229-3
- n:o 24 The Finnish Reply to the Inquiry Concerning the Role of the State in the National and International Cultural Development. Seminar "The Cultural Responsibility of the State", Stockholm, 19-20 August, 1994.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1994. ISBN 951-53-0230-7
- n:o 25 Merja HEIKKINEN & Sari KARTTUNEN: Defining Art and Artists as a Methodological Problem and a Political Issue. Paper Prepared for the ECPR Planning Session, Politics and the Arts, Bordeaux, April 27th - May 2nd 1995.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0972-7
- n:o 26 Merja HEIKKINEN and Paula KARHUNEN: Does Public Support Make a difference, and for Whom? The Role of Direct Support for Artists in Different Art Forms and its Relations to the Situation of Women Artists.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1996. ISBN 951-53-1013-X
- n:o 27 Paula KARHUNEN: Kuinka lama vaikutti? Näyttämö- ja säveltaiteilijoiden toimeentulo ja julkinen tuki vuonna 1992 sekä tulotason muutokset 1989-1992.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1997. ISBN 951-53-1470-4
- n:o 28 Merja HEIKKINEN & Paula KARHUNEN: Social Position of Artists in Finland.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1997. ISBN 951-53-1606-5
- n:o 29 Sari KARTTUNEN: Valokuvataiteen taiteilija-apurahat: Selvitys määrällisestä kehityksestä ja jakaumasta sekä merkityksestä 1970-1999. State artist grants in photographic art: Survey of quantitative development, distribution and effects 1970-1999.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-14-7
- n:o 30 Paula KARHUNEN: A portrait of a woman as an artist: Some research results concerning the career paths of female artists.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-15-5
- n:o 31 Merja HEIKKINEN: Sirkus- ja estraditaiteilijat. Raportti kyselytutkimuksesta.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-16-3
- n:o 32 Paula KARHUNEN: Trained artists at the market place. An overview of the graduate-surveys.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-17-1
- n:o 33 Sari KARTTUNEN: The earnings of photographic artists in Finland. An income profile based on quantitative data from 1989 and 1992.
The Arts Council of Finland. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-19-8
- n:o 34 Sari KARTTUNEN: Exactly who and what is a photographic artist? Experimenting with emic criteria in a 'status-of-an-artist study'.
The Arts Council of Finland. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-20-1
- n:o 35 Terhi AALTONEN: Taiteilijoiden verotuksesta ja sosiaaliturvasta Suomessa ja Irlannissa.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-24-4
- n:o 36 Tiina KUKKONEN: Festivaalit 1996-2000. Tilastotietoa kulttuuritapahtumien julkisesta tuesta, taloudesta ja yleisöistä.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-30-9
- n:o 37 Tiina KUKKONEN: Festivaalien talous 1999. Finland Festivals ry:n jäsenten talouden rakenne 1999 ja kehitys vuodesta 1993.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-35-X
- n:o 38 Paula KARHUNEN: Suomalaisten säveltaiteilijoiden Teosto-tulot vuonna 1998.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-37-6
- n:o 39 Paula KARHUNEN & Kaija RENSUJEFF: Preliminary findings from a survey on the economic and labour market situation of Finnish artists.
The Arts Council of Finland. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-42-2
- n:o 40 Elina JOKINEN: Kirjastoapurahat ja -avustukset kaunokirjallisuuden tukimuotona.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-44-9
- n:o 41 Paula KARHUNEN & Mikko NIININEN: Taidealojen ammattikoulutus - esiselvitys.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2003. ISBN 952-5253-45-7

- n:o 42 Kaija RENSUJEFF: "Uusia mahdollisuuksia ja pieniä läpimurtoja!" - Taiteilijat vuoden 2000 kyselytutkimuksessa ja väestölaskennassa.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-54-6
- n:o 43 Sari KARTTUNEN: Taidetoimikuntalaitoksen kansainväliset avustukset: Taiteilijoiden liikkuvuuden ja vierastalojen tuki 2000-2004
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-55-4
- n:o 44 Riikka SUOMI: Kansainvälinen taiteilijaresidenssitoiminta Suomessa 1995-2005.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-57-0

Julkaisujen verkkoversiot – Electronic versions

www.taiteenkeskustoimikunta.fi – www.artscouncil.fi

Toimitus – Edited by

Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikkö
Research Unit of the Arts Council of Finland

Tilaukset ja tiedustelut – Orders and Information

Taiteen keskustoimikunta – Arts Council of Finland
Tutkimusyksikkö – Research Unit
Maneesikatu 7, PL 293, Helsinki, Finland
tel. +358 (0)9 1607 7066, fax. +358 (0)9 1607 7069
tkt-kirjasto@minedu.fi
www.taiteenkeskustoimikunta.fi – www.artscouncil.fi

Muut julkaisusarjat – Other publication series

Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja – Publications of the Arts Council of Finland
Tilastotietoa taiteesta – Facts about the Arts
Tilastotiedote – Facts and Figures